

ELŐFIZETÉS

HELYTART:

Egy évre 24 korona.
Egy hónap 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre 28 korona.
Egy hónap 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

3-hasábos petit sor egyszer 30 fill.
minden követhetőnél 16 fillér.

Nyitólát sora 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyenlő
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 102.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 181.

Arad, 1908.

FELKÉSZÍTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Szerda, november 11.

Mai számunk főbb közleményei:

Vezérórák: A közönség az utolsó.
Az építőiparosok váltói.
Aradmegye új beosztása.
Aradi kereskedők egy szaklap ellen.
A balkáni veszedelem.
Megváltott rendőrtanácsos.
Olcsóbb lesz a víz.
Csernook püspök kalandos utazása.
Fordulat a kerületi telepítésben.
Tarkaságok.
Vasúti szerencsétlenség Budapesten.
Válság az Aradvidéki Tanító-egyesületben.
Ki vizsgálja a veséket?
A Laender-ügy a közgyűlés előtt.
Mennyi lakosa van Aradnak.
Társaság: A kabáthiének. Irta: Székely Viládmir államrendőrségi fogalmazó.

A közönség az utolsó.

Arad, november 10

Operett-városra csak operettből való citátum illik. Egy operettben dalolja egy kettős: A bürokrát — mindent ellát; — kilencetől egyig, de nem tovább! Aradon is mindent ellát a közigazgatás; nem ugyan kilencetől egyig, mert a községi városatyák az egyfolytában való tizóraizást nem akarták törvénybe iktatni. Hanem a hivatalos órák keretein belül, amelyeken tul macsiest járhat a várostorony. Szinte csodálni való, hogy a tűzoltók nem tartanak hivatalos órákat és hogy a rendőrség nem utasítja a betörő urakat, hogy a hivatalos idő alatt sziveskedjenek magukat elfogatni.

Hanem a város üzemel azok, már egészen a hivatalos órák szerint kényelmeskednek. Jó, hogy ezt most tapasztaljuk, a

mikor kezdetén vagyunk az üzemekre vágyó szerelemnek. És most megtudjuk, hogy miféle különbség van két egyformán hangzó szó, az *üzem* és *üzlet* között. Ha például a városnak üzlete volna az autobusz, a vízvezeték, akkor ennek a közönséghez kellene alkalmazkodni, mint minden egyéb üzletnek. Azonban a városnak üzemé van, amely azért való, hogy igazgatója legyen és hogy a hivatalos órákat tartsa be.

Egytől kilencig: de nem tovább! Délután tudniillik ezen időben jár az autobusz, az a csodajármű, amelynek gummijához a város becsülete van tapasztva és amelynek tengelyét a polgárok lelkesedése kell, hogy megolajozza. Jár este kilencig, ha jól megy, fél tizig, hamásként nem, utasok nélkül is. De azontul nem, ha mindjárt az egész pályaudvar akarna a város szívébe jutni.

Apró, de mégis jellemző eset, amely a városra és üzemre terjeszkedő nagy bürokratizmust jellemzi. A hétfőn történt vasúti zavarok egész új életet, megfordított állapotot okoztak a forgalomban. Délutántól kezdve éjjelig nem jöttek vonatok a budapesti, szolnoki, váradi irányokba; az éjjélkor érkező vonat hozta be mind a három felől jövő utasokat. Éjjélkor, szálló hópihók között, zuzos hidegben megérkeztek az utasok, anélkül, hogy valamely alkalmatosság lett volna a pályaudvar előtt, amely őket hazaszállítsa. Az autobusz, a városi jármű fél tizkor befejezte a november kilencedikére előírt hivatását és édesen szunnyadt a lovagló-újjászületett remizben. Nem gondolt se az idegenekre, akik Aradra jöttek, se az ara-

diakra, akik hosszú utról hazaérkeztek; elvégre egy üzem, egy városi üzem méltósága sokkal magasabban áll, hogysem a közönséghez alkalmazkodjék. Ha csakugyan alkalmazkodni akart volna: az alatt, míg este hét órákor, kilenc órákor hiába várta a rendes vonatokat, megtudhatta, hogy az összes vonatok utasai csak éjjélkor jönnek meg; s ha ezt tudja, intézkedik, hogy egy soffőr, meg egy kaiauz két órával tovább teljesítsen szolgálatot s éjjélre a vasúthoz állít egy autobuszt. Ez nemcsak figyelmesség lett volna, amelyet egy városi vállalatnál el lehet várni; — de az autobusz üzleti érdeke. De hát nem történt. A lóvasút figyelmesebb volt; az odaállított egy rendkívüli kocsit, amely a zavaron, annyira, amennyire segített. Hja, a lóvasut: üzlet, amely, ha nem olyan modern járóeszköz, mint az autobusz, de a közönség iránt minden alkalommal figyelmesebb tud lenni, mint a városi benzinesek. S valaki talán fel is sóhajtott: milyen jó, hogy még nincs minden városi kezelésben!

Annyi láрма egy tojáslepényért! . . . fogják mondani franciául, akik ezt az esetet mint különálló valamit tekintik. Az ember ilyen elszáradt a *Közönség körében*, azután jól van. Hanem ez nem csupán egy eset, hanem rendszer, a rendszernek élesebb kiütése. A város üzeménél s a városnál szédítő a bürokratizmus. Hiszen ennél az esetről is, ha a vasúton ügyeletet végző rendőrfőmester, biztos, vagy egyéb, nem ragaszkodik az ő szigorúan vett hatásköréhez, maga is figyelmeztethette volna az autobusz-vezetőket, hogy a pasasérok csak éjjélkor jönnek, legyen

A kabáthiének.

Irta: Székely Viládmir államrendőrségi fogalmazó.

Amolyan kedves, jó cimboránkká válik ebben a sánankos, fagyba és hóba öltöztetett világban a *téli kabát*, melynek okvetlen hűségét esküszünk . . . az első tavaszi szélő fuvallatáig.

A „cimborá” azonban nem mindig ragaszkodik visszatérő hasonlósággal, sőt vajmi gyakran — hűtelenkedik s ott hagy védtelenül, csupaszul, mikor a szaporán termő kabát-*vajok* karmal közé hull jámbor odaszállással, onnan pedig meghitt otthonába: a zálogházak enyhe melegébe vándorol, mintha csak nyári álmát ott akarná folytatni, ahol elhagyta . . .

Bizonyság erre az a sok hiányos öltözetű úri ember, akik mostanában bizony elég sűrűn állítanak be a mindenható Hermandadhoz.

Az egyik valami vékony felöltőben dide-reg, a másikon pedig olyan tótágast áll a téli kabát, hogy az avatlan is messziről látja a gúnya kikölcsönzött voltát.

— A téli kabátomat lopták el . . .

Kezdi mindegyik méltatlankodva.

A többi aztán már egyforma kaptafára megy . . .

X. úr betért szokott délutáni pikkolójára a kávéházba s egy kisse el talált temetkezni a politikai harcok izgalmaiban. Mikorra pedig

felkelődött s a pincértől télikabátját kérte, az nem volt sehol. A helyén ellenben egy ütött kopott felöltő-féle lapult meg szerényen s nagy ide oda találgatás után a pincér csakugyan emlékezett is arra, hogy valami szőke vagy barna fiatal ember forgolódott ott a kabátok körül, majd gyanus sietséggel odább állt.

Ez a rendes mese, melyet nagyjában tíz-huszaszor mondanak el a rendőrségen a kabátjukat sirató felek.

A téli ugyanis a kabát-*tolvajok* hálás szonja. A kávéházak s vendéglőkilyenkor, mikor a hó szállingózva hull az utca sarába, zeufolá-sig megtekinnek s sűrű egymásutánban aggatód-nak fel a prémes bundák a falakon végigmenő fogásokon.

H gyne akadna meg ezeken a műériő tolvaj szemek, mikor egy kis óvatosság és körültekintés mellett oly pompásan ki lehet sétálni egy idegen prémes bundával gazdagabban a kávéházból. Husz harminc „lepedő” (forint, tolvajnyelven) is adnak érte a zálogházban. Így nagyon általános egy mesterség ez. Nézzük közelebb! A kabát-*tolvaj* rendszeren ócska téli-kabátban, vagy akár felöltőben áll be a kávéházba s csendesen elfogyasztja pikkolóját. Aztán látszólag beletemetkezik valamely újságba, vagy figyelmesen nézi a biliárdozók tarka sorát. Közbe azonban alaposan megfigyeli a kávéházba bejövőket s jól jegyzi meg, ki hová teszi le a kabátját. Ha azután észreveszi, hogy

ez vagy az alaposan elmerült a balkáni eseményeket olvasásába, vagy nagy buzgón karambolozik, esetleg kiment egy pár percre, sietve fizet, biztos kézzel odanyúl a kiszemelt kabáthoz, melyet a négykrajcáros borralától elválasztott pincér még fel is segít s ezzel a tolvaj nyugodtan s előkelően távozik. Csak mikor kéri a kávéház-*bol*, veszi sietősebbre lépélt a — zálogház felé.

Ha a kabát, az ambíció-*usabb* tolvaj azonban már rendszerint egy kis furfangot is vegyít rendszerébe, az óvatosság nemcsak elvát szem előtt tartva. Bőli: kabátosan valamely jó forgalmu, elegáns kávéházba. Mikor a kabátját le teszi, nagy műgonddal már előre is olyan helyre akasztja, a hol az ő kabátjához hasonló kabát lóg, csak hogy valamivel drágább. Mert a tolvaj kabátjának galérija nem valódi szörme, anyaga is silányabb. Mikor a tolvaj elmegy, a valódi és értékes kabátot veszi fel, s otthagya a saját silány kabátját. Az ár-különbség, különösen szűrés kabátoknál, néha kitéhet két háromszáz koronát is. Az üzlet tehát nem megvetendő. A kabát tulajdonosa aztán, mikor a magáé helyett egy ehhez hasonló lát, sokszor egész jóhiszeműleg úgy vélekedik, hogy nem is annyira lopásról, mint inkább tévedésről, elcsarélásról van szó s nyugodtan várja talán még a „becsületes jelentkező” is. E módszernek másik jó tulajdonsága is van. Hogyha netán a tulajdonos már akkor venné

künn egy szekér. De ez nem volt az ő resszortja. Aradon mindenkinek és mindennek megvan a resszortja, amelyet úgy, ahogy, mindenki betölt. De az senkinek se a resszortja: hogy a közönség érdekeire gondoljon, — a hivatalos órán túl is egy pár perccel.

Az építőiparosok váltói.

Nyilatkozik a szövetség.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 10.

Tegnap laposámban „Az aradi építési harc utójátéka” cím alatt egy közlemény jelent meg, amely arról szólt, hogy a nagyváradi kir. ítélőtábla kimondotta, hogy az építőiparosok által a szabályok betartásának biztosításául bevezetett váltók per után nem érvényesíthetők. E közleményünkre vonatkozólag az Aradi Építőiparosok Szövetségétől a következő sorokat kaptuk:

A mai aradi lapokban, valószínűleg rosszindulatú információ folytán az a hír jelent meg, hogy szövetségünk Lisinszky Lajos aradi asztalosmester ellen egy bírósági határozatból folyó váltóperit folytatott s azt a kir. táblán elvesztette, mert a tábla erkölcstelen ügyletnek minősítette a kötelezettségek biztosítása céljából bevezetett váltókat. E híradásra vonatkozólag ki kell jelentenünk, hogy Lisinszky Lajos szövetségünknek soha nem volt tagja; mi őt ennél fogva soha meg nem bírságtuk, tőle váltót nem kaptunk, azt tehát nem is perelhetjük. Lisinszky Lajoshoz nekünk semmi közünk sincsen, az ő pöre bennünket távolról sem érint.

Lisinszky nem az Aradi Építőiparosok Szövetségének, hanem az Aradi asztalosmesterek szövetségének volt tagja. Őt vállalt olyan kötelezettségeket, melyeket később megszegett. Az asztalosmesterek szövetsége azonban nem azonos az építőiparosokéval. Az egy közjegyzői szerződés alapján létrejött alkalmi egyesülés, amely a szerződés megszegését megbírságozhatja; a mi szövetségünk ellenben miniszteri leg jóváhagyott alapszabályok szerint működik. Az asztalosmesterek szerződését óvadéki váltók erősítik; az építőiparosok szövetségének miniszteri jóváhagyással szankcionált, bírói gyakorlatunk szerint is érvényesíthető bírósági jog van, amely jogot az új ipartörvény kifeje-

zetlen el is ismeri s minden kétségen felülállónak teszi.

Szövetségünk egyáltalában nem tartja lényegesnek az óvadéki váltókat, amit az is bizonyít, hogy újabban nem is követeljük meg tagjainktól azok letételét. Kezeink között levő és kívánatra minden tagunknak rendelkezésére álló bírói ítéletek szerint *bírságainkat a bíróságok váltó nélkül is megítélik*, hangulyozva, hogy „a bíróságok jogossága annyira kétségen kívül áll, hogy a marasztaló ítéletet csupán a bírói végrehajtás szempontjából kellett meghozni.” E tárgyban különben éppen a napokban mondotta ki a kir. Kuria az utolsó szót, elvi jelentőségű határozatban mondván ki a jogegység megállapítása iránt beadott kérelmünk folytán, hogy bíróságainknál a *turpis causa* kifogása meg nem állhat. Szociálista oldalról ugyan szeretnék úgy feltüntetni a dolgot, hogy tagjaink felett elvesztettük fegyelmi hatalmunkat, de ez az igyekezet teljesen hiábavaló.

A Lisinszky-ügyből pedig szövetségünkre nézve már csak azért is merész dolog következtetéseket levonni, mert amint említettük, nekünk Lisinszky urhoz és Lisinszky urnak hozzánk semmi közünk sincsen. Az asztalosmesterek szövetségét illetőleg pedig teljesen nyugodtak vagyunk a felől, hogy ezen társzövetségünk sokkal könnyebben meg fog élni a pörvesztés dacára is Lisinszky ur nélkül, mint Lisinszky ur társzövetségünk nélkül.

Kiváló tisztelettel:

Az Aradi Építőiparosok Szövetsége.

TANÚS.

(—) Munkásgimnázium Ujszentannán. Itt a napokban alakult meg a munkásgimnázium. Edig 80 iparosseg iratkozott be. Az előadásokat a polgári iskolában tartják, kedden és pénteken este. Az előadások a hazai történelem és földrajz, továbbá az egészségügy és ipariörtenet köréből valók. Az előadásokat díjtalanul teljesítik: Szabó Béla, Molnár Odón, Pap Sándor, Fenyves Adolf, Palásthy István, Eberhardt József és Kavasz Rómund. Az intézmény vezetésére alakult testület diszelnöke Varjassy Árpád kir. tanácsos, tanfelügyelő, tiszteletbeli elnök Szabó Béla áll. polg. isk. igazgató, ügyvezető elnök, Vass Dezső jegyző, alelnök Zombory János gyógyszerész, igazgató: Molnár Odón. A költségeket az ipartestület és az egyesületek fedezik, a vezető gépet és helyiséget a polgári iskola adja díjtalanul. Az előadásokat e hét folyamán megkezdik.

Aradmegye új beosztása.

Részlet egy érdekes könyvből.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 10.

Ajtay József dr. tollából igen aktuális tanulmány jelent meg a könyvplacon, amely a választási reformmal kapcsolatos összes kérdéseket tárgyalja úgy az elmélet, mint a gyakorlati megvalósítás szempontjából. A választási reform történelmi előzményeinek elmondása után az osztrák választási törvényt veszi bírálat alá, kimutatván, hogy az osztrák választási eljárás a legretrográdabbak egyike. A második részben ismerteti azt a nagy felfogásbeli változást, amely a művelt nyugaton az általános választói jog eddig divatos nyers alakját illetőleg beállott és azokat a törekvéseket, amelyek az általános választói jog *szervessébe* láják a tovább fejlődés következő fokát. Nem hiva annak, hogy a választói jog *kiadrolag* a műveltségi censushoz költessék, mert az idősebb elem, amelyek között a legelső a birtokos, ennek folyán jórészt kiszorul, mert iskolázatlanságuk egykori fejletlensége miatt önhibáján kívül nem végezhetett iskolát.

Erdekes a könyvnek a vármegyék új beosztásáról szóló része. Ebből közöljük azt a tervezetet, amely Aradmegye új beosztását egyként tervezi:

A Tisza Maros szögén Arad vármegyét lehetne könnyen magyar többségűvé tenni, akként, hogy a nagyhalmágyi, berossabesi, borosjenői járást, valamint a kisjenői járás északkeleti 7 oláh lakta községét Bihar megye délnyugati részéből alakítandó megyéhez, az eleki járást pedig Békéshez, Szemlak községét Csanádhoz csatoljuk, míg Csanádmegye kovácsbácsi és battonyai járását Aradmegyéhez kapcsoljuk. Az új Aradmegye 304.000 lakosából 134.300 (44%) magyar volna, 127.400 oláh, a többi német és tót, tehát a viszonylagos többség a magyarságé lenne. Ezzel az oláh nemzeti törekvések évtizedes nehéz munkával kivívott pozíciója Aradmegyében önmagától összeomlik és az Aradon felhalmozott oláh gazdasági és kulturális erő érvényesülési tér hiányában elenyevésre lesz kárhoztatva.

ésre az „elcserélést”, mikor a tolvaj ép menni akarna, az nyugodtan védekezhetik:

— Pardon, elcseréltem, de nem is csoda, hisz olyan egyformák a kabátjaink!

Természetesen baj és gond itt a minduntalan beszerzendő — s veszendőbe menő rezervkabát kérdése. Ezen csak a piros működés segíthet, melyt a kabáttolvajlás nagymesterei fényes szakértelemmel kultiválnak is.

Egyrészt az óvatosság követelményeinek is elég van téve, másrészt a rezervkabát is minden egyes esetben megmenthető a további operációk számára.

Ime:

Az egyik tolvaj beállt a kávéházba kabátcsan az utca felől ajtón, a másik pedig észrevétlenül besompolyog az udvar felől, mint kinek dolga akad kívül... Az egyik aztán elsőül egy finom idegen kabáttal, mire a kollega is felcserélődik, magára ölti a cserekabátot s szintén tovább áll.

Igen sikerült a kabátlopásnak ez a furfangja is:

A tolvaj rendkívül eleganciával állt be. A kabátja finom posztó, drága, valódi szőrme-gallérral és szőrmebéléssel. Körülnéz s oda akasztja, a hol a második vagy harmadik szegen egy hasonló fajta, ha nem is ilyen drága kabát lóg. Ugyanakkor beállt a tolvaj társa az udvar felől, kabát nélkül. Egy kis idő múlva az első, jól öltözött tolvaj feláll s magára

ölti a kabátja szomszédságában lévő idegen, habar kevesebb értékes kabátot.

Ha a tulajdonos észreveszi, az nem baj.

— Engedjemet kérek! — felel lekö elező finom mosolygal a tolvaj. Köszönöm szépen a figyelmeztetést, uram! Bizony a csere rosszul ütött volna ki rám nézve. Az én kabátom valamivel mégis többet ér.

Ezzel felölti a saját kabátját. Természetesen senki sem gondolja, hogy tolvajjal van dolga, hiszen a kabátja sokkal finomabb és csak nem lop a maga kárán. Ha azonban az elűntetésre kizsákmány kabát tulajdonosának figyelmét el tudja kerülni a tolvaj, elsőül a silányabb kabátban. Utána felkel a társa, magára veszi a tolvaj elmaradt finom kabátját és ill' a berek... Nyereség egy kabát! Mint látható, a kabáttolvajlás machinációját alapszabályok egyszerűek. A vasszedőm tulajdonkép csak ott jelentkezik, mikor a tolvaj... az idegen kabátba beöltözködik. Egy-egy szemfüles pincér, aki tán ismeri is hesszavetileg a törzsvendégek kabátját, sok zavart s bajt csinálhat. A kabáttolvajok furfangja erre is számít, amikor ennek elcsúszására is nagy furfangosan számítanak, még pedig lélektan alapon! A tolvajok közül az egyik lehetőleg az „elsinkófalandó” kabát közelében helyezkedik el.

A tolvaj most az idegen kabáthoz nyúl. Társa az alatt az ott sietenkedő pincért figyeli

árgus szemmel. Ha észreveszi, hogy a pincér gyanakodik, feláll, odaszél:

— Onó, ez az én kabátom!

A pincér diadalmasan mosolyog. Végre, megvan egy kabáttolvaj!

A megszólított zavartan visszafordul.

— Ah Berger ur! Van szerencsém. No nézze, majd az ön kabátját vittem el. Látta, ilyen szórakozott az ember, mikor egy rekontra-kasszát elveszt.

Szól s azzal biztos kézzel odanyúl egy másik — idegen kabáthoz.

A pincér csalódva tovább megy dolga után s hamarosan eltűnnek a kabáttolvajok is.

A kabáttolvajok rendszeres aratási helye a kávéház s vendéglő. De szívesen megfordulnak az orvos várószobákban, tárgyalási termekben is, bár ott már nagyobb veszedelemmel dolgoznak, mint a aszfalt, sajongó kávéházakban és vendéglőkben, hol odahaza van az örökös jövő menés.

Jobbára a bűnös világ professzionális alakjai köréből várnak össze, de számtalanszor találunk közöttük szilárd intelligens existenciákat is, akiket a végszükség s nyomor visz a kabáttolvajlásra.

Mert hát a kabátlopás igen egyszerű s könnyen megtanulható, jövedelmező mesterség, míg „tréfe nem lesz” a tolvaj: tetlen nem érik, a mi minden tolvajnak elővendő nemese.

Aradi kereskedők egy szaklap ellen.

A „tudakozódási jegyzék” titkai.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 10.

Az aradi kereskedők egy része érdekes feljelentést adott be egy Aradon megjelenő hetilap, a *Délmagyarországi Hiteltudósító* ellen. Ez a lap *Tudakozódási jegyzék* címmel rovatot nyitott, a mely esekkel a ravasz sorokkal kezdődött:

B jegyzékben azon személyek, illetve cégek neveit közöljük, akiknek viszonyában a hitelképességet kedvezően, vagy kedvezőtlenül befolyásoló körülmények állottak be. Előfizetőink válaszbélyeggel ellátott kérdéseire díjtalan tudósítást nyerhetnek a felvettokról.

A legutolsó számban kezdődik ez a rovat: egy Aradról megemlékezett kereskedő, majd egy csödbe jutott személy nevével, utána következnek többek, akik ellen közismerten gyakori árveréseket vezetnek és ezek után jön az érdekes: *tizenhat tekintélyes, föltétlenül jó hitű, sőt vagyonos aradi kereskedő és iparos neve.* Némelyikük többszörös háttulajdonos, sőt az egyik Arad egyik első pénzintézetének igazgatósági tagja; benn vannak Arad legelőkelőbb vendéglősei, a nagyobb fahévízkereskedők és több, értékesek óta fennálló cég.

Nyilvánvaló, hogy az illető újság ezeknek kellemetlenkedni akart a rovatba iktatás által, a mit az a látszat is erősít, hogy ezek egy része a *főlésszítés ellenére se akart előfizetni a lapra.* A „Hiteltudósító”, ugy látszik, az esetleges rekrutálásokra azszal akar takarózni, hogy a rovat élén álló sorokban az is áll, hogy az illetőknél hitelképességet „kedvezően befolyásoló körülményeket” gyündolt. A védekezésnek azonban aligha lesz foganatja a bíróság előtt, a hová a kereskedők az ügyet terelik. A bíróságoknak újabb az az álláspontja, hogy minden oly közlés, akármilyen formában történik, a mely egy kereskedő hitelképességének ártalmára igyekszik lanni, vagy a hitelképességet kedvezőtlen színben tüntetheti föl, szigorúan büntetendő. A környezet és a forma pedig, a melybe ez a lap a szóban levő kereskedőket és iparosokat állította, ilyen szándékra vall.

Es ügyben a szóban levő kereskedők tegnap este, az *Aradi Kereskedők Köre* vezetőinek részvételével ülést tartottak. Az ülés határozatáról ezt a nyilatkozatot adták ki:

Délmagyarországi Hiteltudósító címmel egy ugynevezett szaklap jelenik meg Aradon. Ez a lap *Tudakozódási jegyzék* című rovatában, alattomos formák között, a legjobb hírű, sőt vagyonos kereskedők és iparosok nevét, vagyombukott, megsejthető és többször árverést szenvedett egyének társaságában közli, kétség-telenül azszal a célsattal, hogy az illetők jó híre és hitelképessége felől az olvasókat gondolkodóba ejtse. A kereskedőknek és iparosoknak, különösen azoknak, akik aszutan kerültek a lap „Tudakozódási rovatába”, miután a lapra előfizetni nem akartak, sőt annak példányait visszaküldték, nincs okuk ezzel a közléssel törődni, egyrészt mert szimplicitásuk és jó híruk sokkal magasabban áll, hogy sem az annak ártatna, másrészt pedig kizártnak tart-ható, hogy komoly emberek felőlük e révén ismeretlenségük információit. Miután azonban a Délmagyarországi Hiteltudósító az utóbbi időben már rendszeresen és mind nagyobb lelki ismeretlenséggel folytatja ezt a dolgot, az illető kereskedők egy része nem a maguk érdekéből, hanem az ily eljárás megbélyegzésére el-határozták, hogy a bíról fenyítés eszközéhez nyulnak és a *bűnvádi feljelentés* benyújtására névbe már intézkedtek is. Az *Aradi Kereske-dők Köre* kötelességének ismervén az aradi kereskedőség erkölcsi érdekeinek védelmét, szükségesnek látta, hogy azon keveseket, akik-

nek a nevezett lapról tudomásuk lenne, az ily közlemények értékéről tájékoztatása s egyúttal felhívja azon kereskedőket és iparosokat, akik-nek ez a lap kezéhez jutna, hogy azt hala-déktalanul küldjék vissza és semmiféle módon ne támogassák. Az *Aradi Kereskedők Köre* el-nöksége.

A bűnvádi feljelentés benyújtásával a szó-ban levő kereskedők *Sugár Jenő dr.* aradi ügyvédet bízták meg.

A balkáni veszedelem.

Török katonák a szandzsákban. — Hírek Szerbia fegyverkezéséről.

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, november 10.

Külföldi táviratok szerint Szerbiában még mindig folyik a fegyverkezés úgy, hogy a monarchia a háború megelőzésére a nagyhatalmakat arra kérte, hogy lépjenek közbe Szerbia lecsendesítésére.

Ugyancsak a nyugtalan helyzetnek jele, hogy a török kormány hat zászlóaljatküld a szandzsákba.

Maí távirataink — melyek közül egyik az angol miniszterelnöknek a balkán hely-zetről mondott beszédét tartalmazza — itt következnek:

Török csapatok a szandzsákban.

Bécsből jelentik a Budapesti Tudósító-nak: A „Politische Korrespondenz” szalo-niki értesülése szerint a török hadügymi-niszterium a plevjei és szienicai török csa-patok parancsnokának ismételt javaslatára, valamint a mohamedán albánok azon ag-godalma miatt, hogy a novibazári szan-dzsákba szerbek és montenegróiak erő-szakkal be fognak törni, a 8. hadtest pa-rancsnokát arra utasította, hogy további hat zászlóalj gya'olságot küldjön a szan-dzsákba. A mohamedán albánok hajlandók negyvenezer önkéntest állítani és ismét fegyvereket kérnek, hogy minden eshet-ségre készen legyenek.

Háborús jelek.

Cettinéből jelentik: Montenegró leg-délb, a tenger és a skutari-tó közt fekvő sarkában egy csapat osztrák-magyar katona Spizából jövet, átlépte a monte-negrói határt, de a montenegrói határőrök visszaszorították őket. A montenegrói kor-mány az eset miatt Bécsben panaszt tett.

Berlinből táviratozzák: Tegnapelőtt a Schneider-féle gyárból 16 vasúti kocsi érkezett ágyukkal Risztovácba. Jövő ked-den még 40 kocsi ágyut várnak.

Párisból jelentik: Egyik párisi lap sze-rint Ausztria-Magyarország, hogy a fenye-gető szerb konfliktust megelőzze, Francia-orosz-ágot, Angliát és Oroszországot felkérte, interveniáljanak Belgrádban, hogy ott nyugodtabb magatartást tanusítsanak.

Törökország követelése.

Londonból jelentik: Konstantinápolyból ide érkezett jelentés szerint a legmagasabb helyen kijelentették, hogy az az összeg, melyet Török-orosz-ágot Bulgáriától kártalanítás fejében kérni fog, körülbelül 525 millió frank lesz.

Az angol miniszterelnök a helyszetről.

Londonból táviratozzák: A Guildhallban tartott mai lordmajorbanketten a miniszterekre mondott toasztra Asquith miniszterelnök felelt. Beszédében kijelentette, hogy azt hiszi, ha a béke fennmarad, az üzleti depresszió nem lesz hosszú tartamu. Törökországban — ugymond a

szónok — egykét a világtörténelem legcsodá-latosabb változásainak volt alkalmunk szem-lélni. Bulgária és Bosznia tekintetében hang-súlyozta Asquith, hogy az angol kormány ma-gatartása korrekt és félreérthetetlen volt és a hatalmak 1871-iki meg egyezésén alapul. Nem-zetközi szerződések egy fél által a többi fél hozzájárulása nélkül nem változtathatók meg. A berlini szerződés megváltoztatásának érvé-nyessége a hatalmak beleegyezésétől, ideértve Törökországot hozzájárulásától függ. Ha e fontos princípiumot szem előtt tartják, a magunk ré-széről mindent meg fogunk tenni, hogy általá-nos meg egyezés jöjjön létre.

Az egyezménynek Törökország, mint a leg-nagyobb kárt szenvedett fél szempontjából olyannak kell lennie, amely összeegyeztethető becsületével és érdekeivel. Magának Török-or-szágnak megfontolás tárgyává kell tennie a tett javaslatokat és ha Ausztria-Magyarország és Bulgária közvetlen meg egyezésre jut, nyitva lesz az út az általános meg egyezés létrejöv-e-telére. Közben mindent meg fogunk tenni, hogy engesztelő eszellemben fejtünk ki működést, csillapítsuk a felizgatott kedélyeket és a táp-lált reményeket lehűtsük. Szóló örül, hogy az Izvolszkival való tanácskozásokból kitűnt, hogy Oroszország és Angolország álláspontja a keleti kérdésben nem igen tér el. A magunk ré-szére nem kívánunk semmit sem. Szükségesnek tartjuk azonban Európában épésben tartani a nemzetközi jogot és Törökország számára oly rendezést követelni, amely a béke megmarvá-sát megakadályozza és egy jó kormánynak le-hetővé teszi, hogy a szabadság útjára lépjen.

Megvádolt rendőrtanácsos.

Egy gyümölcsáros asszony feljelentése.

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, november 10.

Szokatlan bűnpör tárgyalásába kezdett ma a budapesti törvényszék. Egy öreg gyümölcsáros asszony becsületsértéssel vádolt meg egy ismert nevű budapesti rendőrtanácsost. A mai tárgyaláson, me-lyen érdekes tanukihallgatások voltak, nem hozott a bíróság ítéletet, hanem több tanu beidézésével új tárgyalást rendelt el.

Az érdekes pörrel fővárosi tudósítónk ezeket táviratozza:

Glehmán Györgyné, budapesti öreg gyü-mölcsáros asszony már régebben feljelentést tett Sajó Sándor fővárosi rendőrtanácsos ellen. Az asszony becsületsértéssel vádolja meg a rendőrtanácsost, aki ellen a következő vádat hozta fel:

Szeptember 16-án 6 — a gyümölcsös asz-szony — rendez helyén, a Rákóczi-ut és a Klausál-utca sarkán gyümölcsöt árult. Oda-ment akkor hozzá Sajó Sándor rendőrtanácsos és így szólt:

— Hogy ad egy fél liter szilvát?

— Hat krajcárért — mondta az asszony.

— Hat fillért adok érte — válaszolt a rendőrtanácsos. O keveselte ezt az árt, mire Sajó piszkos bestiának nevezte.

Az asszony vádját ma tárgyalta a buda-pesti büntető törvényszék. Sajó rendőrtanácsos Dést Géza dr. ügyvéddel jelent meg a tárgya-láson. Kijelentette vallomásában, hogy Gieh-mann jól ismeri. Az asszony tolvajokkal aso-kolt cimboráit, ezért már két ízben meg is-büntette. Tagadja, hogy az inkriminált kifeje-zést mondotta volna.

Glehmáné fenntartotta panaszát. Goldber-ger Samu, az egyik tanu, elmondotta, hogy a gyümölcsáros férje rá akarta őt bocsátani, hogy

valljon a rendőrtanácsos ellen. Együttal bejelentette, hogy Giehmann *lelővéssel és fenyegetéssel*, ha nem engedelmeskedik és nem vall Sajó ellen.

Több tanút hallgattak még ki, de a bíróság után újabb tanúk beidézését rendelte el és a tárgyalást november 30 ára halasztotta.

Vasuti szerencsétlenség Budapesten

Tizenegy sebesült.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 10.

A Párkányánáról ma hajnalban 4 óra 53 perckor elinduló 217. számú személyvonattal ma reggel nyolc órakor Budapesten a nyugati pályaudvaron baleset történt. A baleset következtében 14 ember megsebesült. A szerencsétlenség híre hamar elterjedt a fővárosban és számtalan halottról, súlyos sebesültről tudtak. A hír ebben a formában szerencsére tulzottnak bizonyult.

Tudósítónk ezt jelenti a balesetről:

A 217. számú helyi személyvonatnak 7 óra 30 perckor kellett a nyugati pályaudvarra beérkezni. Szobnál azonban olyan késése volt, hogy azt Budapestig a vezető mindenképen be akarta hozni.

Az utolsó állomás, Rákos rendező után teljes menetsebességgel nekieresztette a vonatot, úgy, hogy még a nyugati külső pályaudvaron is teljes gyorsasággal jött, bár így is félórai késéssel érkezett.

A belső pályaudvaron a vezető fékezni akart és ekkor nagy rémületére vette észre, hogy a *Westinghouse-fék nem működik.*

Híába kísérelt meg mindent, az érkező oldal középű (2 ik) vágányán berobogó vonat nekiszaladt a vonaljáró baknak.

Az összeütközés oly erős volt, hogy a mozdony eleje felemelkedett, a kocsi recsegve-ropogva ütdötek egymáshoz, a kocsiablakok csörömpölve hullottak a sínek közé, ugyanabban a pillanatban csaknem minden kocsiból segélykiáltás, jajveszékélés hallatszott, egyik másik utas, akinek semmi baja nem történt, mint az örült ordítva, segítségért kiáltva rohant ki a pályaudvarról.

Nagy szerencsének mondható, hogy ugyanabban a pillanatban, melyben az összeütközés történt, a fék ismét működni kezdett és sikerült a kocsikat hirtelen megállítani, különben tényleg végzetes szerencsétlenség történt volna.

Az utasok már mind kiszállásra készültek, egy részük a perronajtókban állott. Az összeütközés pillanatában tényleg azt lehetett hinni, hogy halottak és halálosan sérültek vannak nagy számmal.

A rendőrség pályaudvari kirendeltsége azonnal intézkedett és néhány perccel később 2 kocsival, 6 hordágygyal és 13 mentőorvossal megérkeztek a mentők, kiket Kovács Aladar dr. mentőegyesületi igazgató és Fischl dr. főorvos vezetett.

Ezek aztán gyorsan első segélyben részesítették a sérülteket.

Súlyos sérüléseket szenvedtek:

Verebely Józsefné, 27 éves földmives neje, akinek belső sérülései vannak. A Rákus-kórházba szállították.

Súlyos szürodásokat és agyrázkódást szenvedett Ilyefalvi Vilés Lenke 8 éves iskolásány, akit szüleinek rákospalotai lakására vittek.

Könnyebben megsérültek:

Fuchs Antal máv. ellenőr.

Markó Lajos máv. hivatalnok.

Witthall Lajos máv. hivatalnok.

Skubunya Béla máv. hivatalnok.

Pásztori Natália posta- és táviráda kézbesítője.

Pechlikán Odón tanuló.

Reim Gizella gimnáziumi tanuló.

Kiss Antal cipész.

Wittreich Nándor díjnok.

Esséki Olga tanulóleány.

Wesszelowsky Márk tanuló és

Fenyves Lajos hivatalnok.

A könnyen sérültek száma sokkal nagyobb, de csak a megnevezettek jelentkeztek a mentőknél.

A máv. igazgatósága és a rendőrség megindította a vizsgálatot.

Predeálon lefoglalt dinamit-szállitmány.

Szerbiába akarták csempészni.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, november 10

Lapunk más helyén olvasható, hogy Szerbiában még mindig állandóan folynak a háborús készülődések. Fegyvereket, ágyukat szállítanak Szerbiába különböző kerülő utakon úgy, hogy Belgrádban már igen nagy mennyiségű új fegyver van felhalmozva. Most annak a hírére kapjuk Brassóból, hogy Predeálon keresztül nagymennyiségű dinamitot akartak szállítani Romániába, hogy onnan azután Szerbiába vigyék. A dinamitszállitmányt a hatóság feltartóztatta és Brassóba vitte.

Az esetről itt következik távirati tudósításunk:

A predeáli állomáson a hatóság tegnap este nagymennyiségű dinamit-szállitmányt foglalt le. A szállitmány Budapest felől érkezett, igen gondosan volt becsomagolva és Romániának tartott.

A legutóbbi miniszteri rendelet értelmében a robbanó szereknek külföldre való szállításához a háborús időkre való tekintettel kiviteli engedély szükséges. A dinamit-szállitmánynak kiviteli engedélye nem volt, ezért a predeáli vasuti hivatal nem engedte tovább az árut, hanem jelentést tett róla a brassói rendőrségnek. A brassói rendőrség azonnal lefoglalta a szállitmányt, mert igen erős gyanu szőlt amellett, hogy a nagymennyiségű dinamitot Románián keresztül Szerbiába akarják szállítani.

A lefoglalt dinamitot a brassói rendőrség szigorú őrizet alatt tartja mindaddig, míg felsőbb intézkedést nem kap.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Tanfolyamok a nőtisztviselők egyesületében. Az Aradi Nőtisztviselők Egyesülete a tagjai és az érdeklődők részére tanfolyamokat nyit. Elsősorban is a hó közepén a gyorsírási kurzust kezdik meg, amelyre eddig számosan jelentkeztek, 20 án pedig a német tanfolyamot nyitják meg, amelyet egy aradi tanár fog vezetni. A tanfolyamokra jelentkezni még mindig lehet az egyesületnek a Weltzer János utcai leányiskolában levő helyiségében. A beiratkozási díjak rendkívül csekélyek.

Csernoch püspök kalandos utazása.

Bevonulás bandérium és diszkapu nélkül.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 10

Az Aradi Közlöny mai számában jelentette már, hogy Csernoch János csanádi püspök ma Aradszentmártonra érkezik az ottani templom felszentelése céljából és a lakosság díszes fogadtatásban készségesen részesíteni a népszerű és közszeretethen álló egyháziót.

Az előkészületek csakugyan meg is történtek a kis községben. A lakosság diadalkaput emelt a község bejáratánál és lovas, meg gyalogos bandérium készülődött a főpásztor fogadtatására. Csernoch Jánosnak, a program szerint délután 5 óra előtt kellett volna Kurticsra lenni, ahonnan Károlyi István gróf főispán fogata vitte volna be Aradszentmártonba. Itt úgy számítottak, hogy a püspök legkésőbb délután félhatkor a községben lesz és már öt órakor kivonult a bandérium az ugynevezett mácsai keresztig, amely előtt Csernochnak el kellett volna haladnia. Fehér ruhás leánykák csokrokkal várták a püspököt; a községet félhatra szivárgatták, a templom, a plébánia és a magánházak ablakai telve voltak gyertyákkal. A harangok félhatkor megszólaltak és hat óráig zugtak.

Amde a püspök nem volt látható még hat óra után se. Aradszentmárton, Mácsa és Kurtics összes telefonjai folytonosan berregtek: nem volt szünete a telefonálásnak.

— Hol van a püspök ur öméltsége?

— Mi történt vele?

— Mikor érkezik?

Az aradi vasuti vendéglősnél is érdeklődtek telefonon, hogy nem látta-e az aradi állomáson Csernoch Jánost?

— Nem láttam. De azért lehet, hogy megjött, csak hogy olyan nagy a tolongás az állomáson, hogy nem tudom, nem utazott-e már el? — felelte a vendégfog.

Időközben pedig fél hét lett. A bandérium tagjai a határban fázni kezdtek, a harangok elnémultak, a gyertyák tövig égtek, s a bandérium vezetője a beszédét dühösen szeszgyűrve a sebébe dugta, aztán kiadta a jelzőt:

— Gyerünk haza.

A díszbandérium busan bevonult — püspök nélkül. Bizonyosan azzal a tudattal tértek nyugalomra, hogy Csernoch János lekészte a vonatot és csak holnap érkezik meg. Pedig a püspök még kedden este megérkezett Aradszentmártonba. Tessék csak figyelni, a dolog így történt:

A nagy hófúvások miatt, mint minden vonat, úgy a temesvári is készt. Csernoch János több mint egy órai késéssel / Pacha Ágoston kanonok, titkárával érkezett Aradra Temesvárról. A gyorsvonat, amely Kurticsig vitte volna, nem várta be a temesvári vonatot és így a püspök kénytelen volt az aradi állomáson vesztegetni. Itt idejét amaz aradi férfiak társaságában töltötte, akik eléje szlettek, mert tudomást szereztek érkezéséről. A püspök csak a későbbi induló ugynevezett *bumli vonattal* utazott Kurticsra, ahol ekkor már nem várta a főispán kocsija, hanem az éppen otlózó Fribelz Miklós fele uradalmi kocsira ült s azzal hajlatott be Aradszentmártonra. Ekkor már hét óra régen elment s a püspököt senki se várta. Nem is a kijelölt úton s így nem a diadalkapu felé mentek be, hanem a legközelebbi úton hajtottak a faluba. Csernoch Karl Antal plébános házána szállott meg.

Holnap be fogja szentelni nagy ünnepségek keretében a kegyuraság, *Wenckheim* Frigyes gróf áldozatkészségéből újjáalakított római katolikus templomot. A szertartás után, a püspök installálni fogja Karl plebánost, majd pedig ki fogja osztani a hívők közt a bérmlás szentségét. Délután a püspök Mácsára utazik bérmlálni. Itt néhány órát a főispán kastélyában tölt, majd este visszautazik Temesvárra.

Olcsóbb lesz a víz.

Kilényi főszámvevő terve. — Kiküszöbölik a vízórákat.

— Az *Aradi Közlöny* tudósítójától. —

Arad, november 10.

Korszakos reformterv foglalkoztatja *Kilényi* Jánost, Arad város főszámvevőjét. A vízdíjak igazságos kiróvása és ez által olcsóbbá tétele a tárgya az ő tervének. Soha népszerűbb és az egész közönséget általánosabban érdeklő gondolat még nem termett meg a városházán. Az által, hogy a vízmű a város kezelésébe került, a víz nem lett olcsóbb. Mindenki azzal a reménnyel lelkesedett a megváltásért, hogy a tanács és a közgyűlés közegészségügyi intézménynek fogja tekinteni a vízvezetékét. A belügyminiszter a vízdíj-szabályzatot megsemmisítő leiratában határozottan kifejezte, hogy minden eszközt fel kell használni arra, hogy a vízmű visszaadható legyen eredeti rendeltetésének s megszűnjék nyereszkesedésre berendezett vállalat lenni, elsősorban pedig ki kell terjeszteni a csőhálózatot, ki kell mondani a kötelező bevezetést.

A város pénzügyi helyzetére való hivatkozással marad minden a régiben. A víz — és ezt szintén a miniszter mondja, de minden aradi lakos tudja — Aradon valósággal fényűzési cikk. Arad szedi a legmagasabb vízdíjakat az egész országban. Ezt a háztulajdonosok folytonos panasza bizonyítja. A lakók pedig egyáltalában azt sem tudják, mennyit kell a vízért fizetniük? Azt sem tudják, vajjon csak a tényleg fogyasztott vizet fizetik-e meg? A háztulajdonos kivét minden lakásra egy pauszál összeget s van olyan lakó, amely tízedrészét sem fogyasztja annak, mint a mennyit megfizet.

A főszámvevő tervezete most segíteni akar mindeme bajokon. A munkát még nem készült el s még nincs az illetékes fórum előtt. Az *Aradi Közlöny* munkatársának azonban alkalma volt a főszámvevővel folytatott beszélgetés útján bepillantást nyerni a készülő reform alapelveibe, amelyet az alábbiakban ismertetünk.

— A vízműsériák eléggé ismeretesek — mondotta *Kilényi* — s legfőbb ideje, hogy azokon segítsünk. Tanulmány tárgyává tettem az összes vízdíj fizetési módokat s ezek egybevetéséből szándékozom a legmegfelelőbbet megállapítani.

Azt látom, hogy ma a közönség a vízmérő órák használatáért óriási díjakat fizet, amelyeket meddőknek kell mondani. Huszonnyolc ezer korona folyik be ezen a révén s ezt a jövőben, ha igazságos alapon vetik ki a vízdíjat s a vízmérő órákat használaton kívül helyezik, a csőhálózat kibővítésére lehet fordítani.

Pontos statisztika alapján mondhatom, hogy Aradon igazságtalanul fizeti a publikum a vízdíjat. Most még egész pontosan nem állapítható meg, mely rendszer a legigazságosabb,

de annyi bizonyos, hogy az igazság megközelíthető.

Alapelveül fogadva el, hogy *mindenki annyit fizessen, amennyit elfogyaszt*. Ezt a célt el lehet érni vízmérő órák nélkül is. *Mindenki pauszálban fizeti a vizet, még pedig azon helyiség bérértékének arányában, amelyben a vizet fogyasztja*. Nincs szükség órákra, mert a háztulajdonosok bevallása alapján a lakostályok bérértéke pontosan megállapítható.

Ki van küszöbölve az igazságtalanság, mert a külvárosi lakás bérértéke nem akkora, mint például a belvárosi. Az ipartelegek, üzlethelyiségek külön szempontból bírálendók el. Vízmérő óra pedig ott alkalmazandó, ahol víz-pazarlást fedez fel a hatóság.

— Ezek csak felvetett ideák, melyek még nem alakultak ki — fejtette be érdekes fejtegetéssel a főszámvevő, — de azt hiszem, hogy tanulmányaim ide fognak konkludálni.

Fordulat a kerülsi telepítésben.

Árverést kérnek a telepesek. — A kisbank nem fizet.

— Az *Aradi Közlöny* tudósítójától. —

Arad, november 10.

A kerülsi telepesek ügyében *váratlan fordulat* történt. A Telepítési és Parcellázási Hitelbank részvénytársaság, amely a birtokot 3.500.000 koronáért megvásárolta, nem tett eleget az árverési feltételeknek és a vételár egyharmadát a kitűzött időre nem fizette le. Ez a körülmény a telepesek sorsára nézve igen nagy jelentőséggel bír, amennyiben a bíróság a birtokra új árverést fog kitűzni.

Mint annak idején megírtuk, a háromszázhusz magyar család tulajdonát képező birtokot ez év október kilencedikén dobra ütötték a Budapesti Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank követelése miatt. A kisjenői járásbírósa a kikiáltási árat 875.854 koronában állapította meg. A birtokot mint legtöbbet ígérő a Telepítési Hitelbank Részvénytársaság megbízottja, *Pajor Ernő* dr. fővárosi ügyvéd vette meg három és fél millió koronáért. Különös momentuma volt a licitációnak, hogy *Kann Sándor* ar., a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank vezetőikára, aki szintén az árverezők között volt, éppen 3.499.999 koronát, tehát egy koronával kevesebbet ígért a birtokért, amelyet így a Telepítési Bank javára ütöttek le. Említésre érdemes, hogy a terület ennél jóval többet ér s az előbbi tulajdonos, *Világossy József* dr. 4.400.000 koronáért vásárolta a *Sigray* grófi családtól.

Nem fizet a bank.

Az árverési feltételek aként szóltak, hogy a vevőnek a vételár három egyenlő részletben, az árveréstől számított harmad, hatvan és kilencven nap múlva kell lefizetnie, az árverés előtt letétbe helyezett bánatpénzt, 88.000 koronát, mint a kikiáltási ár tíz százalékát csupán a harmadik részletbe számíthatja be.

E hó 8-án lejárt az első határidő, mivel azonban ez a nap vasárnapra esett, a vételár első részlete, 1.116.666 korona csak tegnap, hétfőn vált esedékessé. Az összeget a kisjenői adóhivatalban kellett lefizetni s ott előzőleg intézkedés is tör-

tént, hogy a pénzt fokozott figyelemmel kezeljék. Az adóhivatalba azonban a vételár egyharmadát a kitűzött hétfői terminus napján a Telepítési Bank nem fizette be, sem postán meg nem küldötte.

A telepesek kérvénye.

A telepesek érthető okokból az egész nap folyamán kérdezősködtek az adóhivatalban a vételárrészlet megérkezése felől. Mikor már bizonyossá vált, hogy a befizetés nem történt meg, az érdekeltek ma ügyvéd útján kérvényt adtak be a kisjenői járásbíróshoz, mint telekkönyvi hatósághoz visszárvetés elrendelése iránt.

A kérvényezők arra hivatkoznak, hogy a birtokot megvásárló bank az árverési feltételeknek a kitűzött időben nem tett eleget, alkalmazza tehát a bíróság vele szemben az összes törvényes következményeket, így a bánatpénz elvesztését is.

E kérvény felett, amely ma délelőtt érkezett a kisjenői járásbíróshoz iktatójába, a bíróság már legközelebb fog határozni. Ha új árverést tűznek ki, a telepítési banknak egészen az árverés napjáig van ideje az addig esedékes vételárrészlet lefizetésére s a bánatpénzt csak ennek elmulasztása esetén veszti el. Az eddig történetekből azonban valószínű, hogy a huszezer korona alaptőkével rendelkező bank, amely három nappal az árverés előtt alakult és jegyeztette be magát a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéknél, ezután sem tud hitelhez jutni és nem fogja a vételárrészleteket megfizetni.

Spekuláció a kormány pénzére.

(Itt főlemlítjük, hogy amikor mi a 20.000 koronás alaptőkével alakult kisbank működését bizalmatlanul néztük, bizonyos oldalról cáfolgatni igyekeztek értesülésünket. Most meggyőződhetünk róla a cáfolók, hogy milyen „jó kezekben” van a kerülsi telepesek sorsa.)

A telepesek már kezdettől fogva idegenkedtek a bank vállalkozásától és a négyszázhatvanöt telepes közül csak elenyésző csekély számmal akadtak olyanok, akik egyes parcellák megvétele ügyében komoly tárgyalásokba bocsátkoztak. Elmaradt a kormány közbelépése is, amelyre pedig a bank teljes bizonyossággal számított s így az üzlet a bank részére nem látszott olyan kitűnőnek, mint első pillanatra hitték. A kisbank ugyanis azt remélte, hogy a kormány a negyedszázmillió koronáért vett birtokért legalább 5 millió koronát ad.

Ki a telepesekkel?

A telepesek, akik már azt hitték, hogy a birtok a bank tulajdonába fog átmenni, most újból reménykednek, hogy sikerülni fog az egész területet a jelenlegi tulajdonosok kezén megtartani. Érdekes, hogy a Telepítési Bank mintegy két héttel ezelőtt kérvényt adott be a járásbíróshoz, hogy a telepesek kilakoltassanak s ő helyezzessék birtokba. A bíróság még nem döntött e kérvény felett, amely most, a fizetési határidő elmulasztásával természetesen nem jön többé figyelembe.

MULATSÁGOK.

(=) A nőtisztviselők teasurja. Kedélyes műsor keretében tartja meg első surját vasárnap az *Aradi Nőtisztviselők Egyesülete*. Az estélyen, mely 8 órakor kezdődik a Fehér Ke-

rezt-szálló gyémánt-termében, az egyesület tagjai senével, énekek, szavalással fogják szórakoztatni a közönséget. Belépti-díj nincs, a tea és a sütemények ára 60 fillér.

Ki vizsgálja a veséket?

Tragikomédia az aradi fűtőházban.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 10

Elpusztíthatatlanok a te hossa copljaid oh szent Bürokratizmus, akinek a nevében történnek néha olyan mulatságos dolgok, hogy az ember sírni szeretne a hivatalos észjárás magasságai felett. Olyanokat produkál a betű rabzolgáinak dugóhúzó szerű szellemi tornája, hogy nincs az a költői fantázia, amely eltudna röpülni azokra a tájakra, ahol a közigazgatási csodabogár megszületik.

Szörnyű nehéz probléma elé került Arad szabad királyi város tekintetes rendőrkapitányi hivatala, mint közegészségügyi hatóság. És ha a felsőbbség nem siet a rettentő kérdés megoldására, akkor egy új papírgyárat kell alapítani, mert annyi árkusra lesz szükség, hogy az aradi szolgabíró és az aradi rendőrség hatásköre „szorosán elhatároltas-sék.” Az a labirintus pedig, amelyben a fentebb említett hatóság eltévelyedett, vala a következő:

A M. Á. V. aradi fűtőháza, mely körülbelül hatvan méter hosszúságban épült meg, a mikalakai és aradi határ vonalán fekszik. Tizenkét méter még aradi földet takar, negyvennyolc méternyi már Mikalakan terpeszkedik. A fűtőházba színpadok futnak be, még pedig abból a célból, hogy a hossza utban elfáradt mozdonyokat rajtuk betolják az ereszt alá és itt friss erőre keltsék. Történik ez azonképen, hogy a fűtőházban szurkos, olajos ruhájú emberek a mozdonyok alá bujnak s erre a célra rendelt kendőkkel kendőzik a hatalmas masinát, míg olyan fényes lesz, hogy kiállhat a világ szeme elé. Vasuti eszközökről lévén szó, néha napján holmi szerencsétlenség is szokott történni a geográfiai csodák közé tartozó fűtőházban.

Egy történet ez a tegnapi napon is. Nagy Dánielnek hívták a mozdony pucoló munkást, aki egyik masina elernyedett vérére frissítette fel, olajat öntvén kiszáradt tagjaiba. Kimerült az istenadta a III-ad osztályú gép belelnek a restaurálásába, nem vette észre, hogy a háta mögött egy beteg masinát tolnak be a mozdony-korodába.

Minek a sok szóbeszéd, mondjak meg, hogy megtörtént a baj, mely nem annyira Nagy Dánielnek, mint inkább Arad szabad királyi város tekintetes rendőrkapitányi hivatalának mint közegészségügyi hivatalnak okozott heves fájdalmakat. Telefonon szólították ki az ügyeletes rendőrtisztet a fűtőházba.

— Már megint az a fűtőház, — dünnyögte az inspektor. — Éppen ma kellett ennek a balesetnek történnie. És ilyen későn? Hol veszek én mérnököt erre a későre havas estén?

A tisztviselővel utra készülő Farkas III. Péter közrendőr kimeresztette szemét, mert sehogy sem ment a fejébe, mi a fészkesfenébe kell a beteg emberhez a mérnök? Kocsira ültek s kihajtottak a színhelyre. Alig szálltak le a kocsiról, odaszólitja maga elé a rendőrtiszt az egyik munkást?

— Mije és hol sérült meg Nagy Dánielnek?

— Nem tudom, jelentem alásan.

— Akkor szemléljük meg s beléptek a fűtőházba. Nagy Dániel nagyokat nyögve feküdt a mozdonya mellett.

— Mije és hol sérült meg Nagy Dániel? — ismétli a rendőrtiszt.

— Részint a lábam, részint a fejem, de érzem, hogy belül is fáj. Itt feküdtem éppen emellett a mozdony mellett az olajozóval, mikor az ajtóba került az a másik kávémasina s a dugattyuja elkapott.

— Hengergesse vissza a mondott helyre a sebesültet, Farkas III. Péter, hadd lássuk a szituációt. És mintán ez megtörténe, éles sikoly hagyta el a rendőrtisztviselő ajkát a következő kijelentés kíséretében:

— A lába, az Aradon volt, a feje Mikalakan, de hogy a veséjével mi lesz, azt majd valószínűleg a közigazgatási bíróság dönti el. Farkas III. Péter menjen a telefonhoz s jelentse az inspektoros tiszt orvosnak, hogy egy embernek a fűtőházban megsérült a lába, jöjjön ki és kösse be. A fejről meg értesítsék maguk az aradi szolgabíró, — szólt a bámészkodó fűtőházi munkásokhoz.

Kijött a fűtőházból, kocsibaült, a városához hajtatott és megírta az esetről a hivatalos jelentést.

Nagy Dániel veséjét pedig egyedül az Ur vizsgálja aki különben belelét a vesékbe.

IRODALOM ÉS MŰVESZET.

A színház műsora:

Szerda: Don Pietro Caruso, színmű. Édes otthon, vigjáték Hunyadi Antal vendégfellépésével. (A bérlet.)

Csütörtök: Szerencse fia, komédia (C bérlet.)
Péntek: Csókkirály, operett. Bemutató előadás. (A bérlet.)

Szombat: Csókkirály, operett. (B bérlet.)

Bihari Sándor képei.

Bihari Sándor eltávozott már az élők sorából, de még nem lett a művészet-történeté. Neve mellé a katalógusok már odateszik a néhai jelzőt, de a közönség szívében még nagyon sokáig mint korunk egyik legnagyobb festője fog helyet találni. Magunkénak valljuk őt azszal a szeretettel, melyet csak a nép lelkéből fogant, magyar levegőben fejlődött és éretté vált művészet iránt érezhetünk. Nem az olyan művészet iránt, amely csak a szűrt ruhában, a villogó gatyában, a nemzetisáinú pántlikás parasztyenecskekben tudja vászonra vetni a magyar jellegét, hanem amelynek a levegője, költészete, érzései és kifejezései is mind magyarok és — művészek. Majdnem olyan Bihari művészete a festészetben, mint Arany Jánosé a költészetben. Népies művész, de sohasem a művészet kárára.

Mikor vagy másfél esztendővel ezelőtt kihullott kezéből az ecset, a magyar művészet és közönség egy virágkorában elhunyt nagy művésszel lett szegényebb. Értékes hagyatéka csak nagyon kis vigasztalás volt a tőle még sokat várt közönségnek, amely versengve igyekezett a hagyatékából egy egy képet beszerezni. Tavaly ősszel állították ki ezt a hagyatékot a budapesti Műcsarnokban, ahonnan annak nagy része a műpártoló közönséghez került. A megmaradt képek figurális darabjait most Aradra hozta a művész özvegye és Weiss Leó tárlati helyiségében állította ki azokat.

A ma délután megnyitott Bihari kiállítás hetvennégy képet tartalmaz. Mindegyik egy egy poéma Bihari Sándor gazdag lelkéből és egyúttal értékes darabja a legújabb magyar festőművészetnek. A legnagyobb két vászon: *A házaló* és *A Poros uton hasafelé*. Az előbbi egy házaló színdíj ábrázol, akit még a falu kutyái is megugatnak. Ez a nagy vászon kvallására nézve is a legjobb Bihari-képek közül való és előreláthatólag Aradon marad. A másik képen egy hasatérő tehénoszordát látunk; a kis parasztházra a lenyugvó nap utolsó sugarai esnek, az állatok megfeszítése pedig a művész legszebb állatképei közé sorozza ezt a vásznot.

A többi kisebb-nagyobb kép közül nagy művészeti értékénél fogva különösen kettő válik ki. Az egyik: *Napsugár a felyesén*. Miniatűr pontossággal, de nem elaprózottsággal, gyö-

nyörű perspektívával megfestett kép ez. A másik — *Legelősző tehének* — gazdag színkom-pájával, igazi művészi rajzával a tárlat egyik legérdekesebb és legértékesebb képe. Kiváló típusa Biharin finom, érett ecsetkezelésének a *Csiphakendős velencei leány*, amelyet az aradi műbarátok a képművészek társulat múlt évi kiállításáról már ismernek.

Hangulatos, megkapó képek *Az öreg varróldány*, a *Krumplihámozás a konyhában*, *A kis primás, Mária*, *Tanító bácsi*, *Szakállas öreg*. Kifejező, igen értékes figurális művek a *Cigányfej*, *Pihenő munkás*, *Parasztasszony*. Ezekon kívül a képek mindegyike nyomát viseli Biharin nagy tehetségének, amelyhez hasonlót keveset mutat fel a magyar festőművészet.

Arad műpártoló közönsége bizonyára felhasználja a most kínálkozó alkalmat és sok szép Biharin képpel gazdagítja mindezekben gyarapodó gyűjteményeit.

* Mignem. Nincs szerencséje Thomas gyönyörű operájának Aradon. A bemutatón *Malecky* Philineje nem elégtette ki az igényeket, most pedig dacára annak, hogy a magyar kir. opera egyik nagyterű művésznője, Sz. Bárdosy Ilona vendégszerepelt, megint csak a sikertelenség jegyében folyt le az előadás. Bárdosy Ilona bár nagynevű tagja az Operának, azonban vendégszereplésre egyáltalán nincs berendelve. Többet, jóval többet vártunk, mint a mennyit kaptunk. Elvégre Budapesten a sok vagyság között talán észre sem veszik, hogy milyen keveset nyújt Bárdosy, de nálunk, ahol felcsigázott érdeklődéssel nézünk pláne egy operaházi tag vendégszereplése elé, Bárdosy művészete kevés. Enakudása briliáns, de hangja nincs és a publikum egyetlen alkalmat sem talált arra, hogy a vendégművésznőt ünnepelje. Sainte tüntetett *Wlassak* mellett, aki gyönyörűen énekelt és rajosan tapsolta Ferrarit, Ladiszlajt. Az előadás egyébként nagyon gyenge volt, a karok borszasztóan működtek, a magánszereplők késtek, szóval a mai előadás nem nagy öröme szolgált a közönségnek. Ugy látszik több figyelemre van szükség a színpadon és a kulisszák mögött.

H. G.

* Vendégszereplés. Holnap egy telivér olasz dráma, Roberto Bracconak Don Pietro Caruso című egyfelvonásosa kerül színre. A címszerepet egy jőnevű tehetséges, fiatal vidéki színész, Hunyadi Andor játssza, mint vendég. Már az is dicséretére válik a vendégnek, hogy ilyen nehéz szerepet választ fellépése alkalmával. Az egyfelvonásosban a többi szerepet H. Harmath Józsa és Ditrői Mór játsszák. Eután az Édes otthon című 3 felvonásos pompás francia bohózat kerül színre. A főszerepeket K. Kápolnay Juliska, H. Kőrösy Juci, Bankóné, Szendrey, Várnay, Dell és Mártonfy játsszák.

* Utazás Olaszországon keresztül. Olaszország bűbájos vidékein teszünk egy utazást a kinematográf gép segítségével. A lagunák városa, Velence csodás pompájában bontakozik a szemünk előtt. Karcu gondolák hasítják a vizet, a Szent Márk-téren galambokat etető idegenek csoportja szórakoztatja a szemet. Velence gyönyörű palotái után Olaszország romantikus vidékeit járjuk be és nagygyerű benyomások után szinte sajnáljuk, hogy véget ért a tündéri látványosság. Az új műsor mellett még két napig kerül színre Wilburg Wright repülőgépe, mely állandó szenzáció tárgya az Urániában. Még a vidékről is sokan jönnek, hogy a nagy-szerű képet megnézzék.

AZ ARADI KÖZLÖNY TELEFONSZÁMAI:

Szerkesztőség — — — — 357

Kiadóhivatal és hirdetési osztály 151.

VÁLSÁG az Aradvidéki Tanítóegyesületben.

Varjassy tanfelügyelő nyilatkozata. — Az elégedetlenek akciója.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 10.

Hetek óta nagy mozgolódás észlelhető az Aradvidéki Tanítóegyesületben. Csak legutóbb irtuk meg, hogy több tisztviselő és tizenkét választmányi tag lemondott tisztségéről, mert elégedetlenek az egyesület jelenlegi elnökségével. Most pedig tizenhét egyesületi tag rendkívüli közgyűlés összehívását kéri Kovács Vince elnöktől. Mai számunkban közöltük azokat a pontokat, amelyeknek a rendkívüli közgyűlés tárgysorozatába való felvételét a kérvényezők kívánják.

Ama tizenhét-husz tagu csoport élén, amely az egyesület mai vezetősége iránt bizalmatlan, Bokor Alajos igazgató-tanító áll, aki szintén lemondott az egyesületben viselt választmányi tagságáról. Kérdést intéztünk az elégedetlenek csoportjának egyik tagjához, mivel fogják a lemondott tisztviselőket és választmányi tagok lemondásukat a rendkívüli közgyűlésen indokolni.

A válasz az volt, hogy a lemondott tisztviselőket nézete szerint a jelenlegi tisztikar, helyesebben az elnökség nem képes az egyesület tagjainak érdekét úgy képviselni és megvédeni, amint azt az alapszabályok megkívánják.

Az ellenzék álláspontja.

Arra a kérdésre, hogy mit tart a tanítószág magára nézve sérelmesnek a népoktatási tanácsnoki állás szervezetében, amelyet Arad város törvényhatósága létesített és jóváhagyás végett a kultuszminisztériumhoz felterjesztett, ezt a feleletet kaptuk:

— Az 1902. évi miniszteri utasítás a népiskolák szellemi vezetését teljesen kivette az iskolaszék kezéből és a tanítókra, igazgatókra és a tanfelügyelőre bízta. A miniszter e rendelkezése arra támaszkodott, hogy az iskolaszéknek nincs kellő szakképzettsége egy iskola szellemi életének ellenőrzésére és irányítására. Az aradvárosi iskolaszék akkor felelt a miniszterhez a régi állapot visszaállítása iránt, de eredménytelenül. Most azonban Arad város új szervezeti szabályzata Kovács Vincének, mint népoktatási tanácsnoknak az iskolák szellemi irányítása terén körülbelül olyan jogokat ad, mint aminek a királyi tanfelügyelőket megilletik. Így például kiterjed a hatásköre a tananyag beosztásának és az órarend megállapításának jóváhagyására, továbbá a testületi ülések határozatainak megerősítésére, vagy megsemmisítésére. Mindent a tanítók törvényben biztosított jogaira nézve sérelmesnek találják a kérvényben akarnak fordulni Apponyihoz, hogy a szervezet eme részét ne hagyja jóvá.

Az elnökség véleménye.

E véleménynyel szemben olyan helyről, ahonnan az elnökség álláspontja jut kifejezésre, azt az értesülést kaptuk, hogy a tanítószág elégedetlen csoportja elenyésző kisebbség az egyesület ama nagyszámú tagjaihoz képest, akik minden tekintetben megvannak elégedve a jelenlegi vezetőség működésével.

A tanfelügyelő nyilatkozata.

Erdekesnek tartottuk ez ügyben kérdést intézni Varjassy Árpád kir. tanfelügyelőhöz, aki a szervezetminiszteri jóváhagyása esetén állásában hatásköri össze-

ütközésbe fog kerülni a népoktatási tanácsnokkal. A tanfelügyelő így válaszolt:

— Jól ismerem a törvényhatóság által alkotott új szervezetet és a népoktatási tanácsnoknak abban biztosított működési körét. En a magam hatáskörének megvédelmezésére senkinek felhatalmazást, vagy jogot nem adtam. Bizom abban, hogy az én hatáskörömet meg fogja védelmezni a miniszter.

Amin a tartózkodó hangú nyilatkozattól kitűnik, a tanfelügyelő is úgy látja, hogy a népoktatási tanácsnok hatásköri kollízióba fog jutni a tanfelügyelőség jogkörével és ezért bízik abban, hogy a kultuszminiszter nem fogja jóváhagyni a város új szervezeti szabályzatát.

Lesz-e rendkívüli közgyűlés?

A tanítóegyesület elnökségének harminc napl ideje van a rendkívüli közgyűlés összehívására, de a vezetőség erre hír szerint nem hajlandó, mert nem tartja szükségesnek a rendkívüli közgyűlést.

Mint ezekből látható, az egyesületben az elégedetlen kisebbség törekvése arra irányul, hogy az elnökséget lemondásra kényszerítse.

IZGALMAS JELENETEK a függetlenségi párt tanácskozásán.

A választóreform előkészítése. — Andrassy a tervezetről.

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, november 10

Ma este Andrassy Gyula gróf belügyminiszter a kormány több tagjával megjelent a függetlenségi pártklubban, hogy ismertesse a választóreformot, mielőtt benyújtáná a képviselőháznak. A ma esti megbeszélésből kitűnt, hogy a függetlenségi párt többsége elfogadja a tervezetet. Batthyány Tivadar gróf és Szentiványi Árpád néhány hívével izgalmas jelenetet rögtönzött, amelyből az is kiderült, hogy Andrassy semmit sem enged a tervezetből. Ha elfogadják jó, ha nem, úgy ő levonja a konzekvenciát és távozik.

Az érdekes tanácskozásról ezt jelenti fővárosi tudósítónk:

Andrassy Gyula gróf Hadik János államtitkár kíséretében délután 5 órakor jelent meg a függetlenségi pártkör helyiségében, ahol Wekerle, Kossuth, Apponyi, Günther miniszterek és igen sok képviselő jelent meg.

Kossuth Ferenc rámutat arra, hogy a mai összejövetel nem bír értékeslet jellegével, csupán kezelt szöveg a nyilatkozatoknak, melyeket a választóreformról fog adni.

Andrassy Gyula gróf azokról az okokról szól, melyek őt arra indították, hogy tervezetét mai alakjában nyújtsa be. Egyrészt kényszerítve volt a tervezetet a Kristóffy-féle hatály felépíteni, másrészt azonban kötelességének tartotta a nemzeti állam érdekeit védeni, hogy a választói jognak egymillió egyszázszázról 2,600 000-ra való kiterjesztése rákódoltatást ne idézzon elő. A külföldi példák ránk nézve nem lehetnek mérvadók, mert a mi országunk az évszázados harc nyomaitól és a belső küzdelmekről még ma sem ment.

A nyilvános szavazás.

Mikor a belügyminiszter ezután meggyarázni kezdte, hogy miért döntött a nyilvános szavazás mellett, oly óriási taps tört ki, hogy a miniszter mosolyogva megjegyezte:

— A helyeslés azt mutatja, hogy nem is szükséges további okokat felsorolnom.

Batthyány Tivadar gróf, aki nem foglalta el alelnöki székét, hanem a háttérben tartózkodott, látszólag izgatottan kérdezte Kossuthtól:

— Andrassy nyilatkozatai csak „ad referendum” szólnak, vagy vita tárgyává is tehetők?

Kossuth szerint most vita nem engedhető meg.

Andrassy Gyula gróf kijelenti, hogy nem akarja, hogy az ő személye utját állja a vitának.

A nehéz helyzet.

Batthyány Tivadar gróf kijelenti, hogy a helyzet az ő és elbarátai számára igen nehéz. Ok annak idején olyan nyilatkozatokat tettek, amelyeket Andrassy reformja nem fed. Kérde, hogy a kerületek beosztásánál sem fogják meghallgatni a függetlenségi párt vezérfőit?

Andrassy Gyula gróf: A kerületekről szóló tervezetet, még mielőtt az első javaslatát a Ház elintézné, a 48-as párt vezetői elé terjeszti. Ha azonban olyan intézkedéseket fognak kérni, melyeket ő nem fogadhat el, lehetséges, hogy az egész választóreform elesik. A szavazati jogról és a kerületek beosztásáról szóló javaslatok csak junktimban lesznek szankcionálva. Ha a kerületi beosztások javaslata megbukik, megbukik a választójogi tervezet is.

Lenyeljük-e a békát?

Szentiványi Árpád: Az általános választójogot még ha pluralitással enyhítik is, nem helyesli. A kényszernek mégis enged, de nem látja be, hogy miért kell most megint a függetlenségi pártnak lenyelni a békát? (Helyeslés.)

Hadik János gróf izgatottan felugrik e szavakra és tiltakozik Szentiványi e kijelentése ellen. Vagy jó a javaslat s akkor nem áldozat azt elfogadni, vagy rossz és akkor el lehet vetni.

Izgatott hangulat közepette Szentiványi következőképpen fejezte be beszédét:

— Csináljuk meg a fuziót, mert különben az odium megint a függetlenségi pártra esik.

Andrassy Gyula gróf igen komoly hangon kijelenti, hogy mindig a magyar alkotmány érdekeinek szolgált, ennél fogva feleslegesnek tartja részletesen megokolni, hogy sohasem alkotott olyat, amit keserű pilulaként le kellene nyelni.

Vita a részletekről.

Holló Lajos: Fenntartja magának a kritika jogát, mert a reform a magyar alkotmány szempontjából aggályokat kelt.

Baloghy Ernő rövid felszólalása után Andrassy kijelenti, hogy a kötelező szavazás behozatalát igen nehéznek tartja. Kelemen Samu felszólalására kijelenti a miniszter, hogy a törvényhatósági választások reformjáról is fog gondoskodni, de nevéllaris uton és sokkal konzervatívabban. Palatinszky György felszólalására azt mondja Andrassy, hogy a fuvardíjak visszaszámát nem pártolja. (Helyeslés.) Nagy helyeslésre talált Andrassynak az a megjegyzése is, hogy ezentúl 100 választó ajánlhat egy képviselőjelöltet.

Majdnem nyolc óráig tartott a vita, mely után a belügyminiszter elhagyta a pártkört.

Mennyi lakosa van Aradnak?

A legújabb népszámlálás eredménye. — Nyolc esztendő népszaporulat.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 10.

Az aradi rendőrség bejelentő hivatala egy nagy és fontos munka befejezéséhez közeledik. Sári Domokos főkapitány intézkedésére a hivatal népszámlálást rendez. Nem olyan értelemben vett léleköszeírás értendő ezalatt, mint amelyet a törvény ír elő minden tíz esztendőre. A nyilvántartási osztály abból az alkalomból, hogy ősszel szokott kialakulni a lakosság teljes létszáma, felülvizsgálja a bejelentéseket s ezt a munkát kibővítve, városrészenként, utcánként és házanként, kimutatja az utolsó esztendő népesedési statisztikáját.

Két kérdésre felel tulajdonképpen ez a munka.

1. Mennyivel szaporodott vagy fogyott egy-egy utca lakossága?

2. Milyen népességű egy-egy kerület?

A többi statisztikai adatra most nem helyet nyit a munkálat, amely néhány nap múlva teljesen elkészül.

Az eddigi összegyűjtött adatokból két pozitív tény állapítható már most meg. *Gáj külváros lakossága* az utóbbi nyolc esztendőben rendkívül megfogyott. Az a hiány, amelyet ez a statisztika mutat, sajnos, a kivándorlási statisztikában mint folytonos emelkedés található fel.

Az elnéptelenedés jeleit mutatják továbbá a Belváros utcái. Ennek magyarázatát a házbérek emelkedésében találhatjuk meg. A Belvárosi lakások leg többjénél hónapos szobák is vannak s ezek bérlői a külvárosokba húzódnak.

Csak a legutóbbi közigazgatási bizottsági ülés alkalmával mutatott rá *Posgay Lajos* dr. városi főorvos arra a gazdasági szomorú tünetre, hogy Aradon állandóan csökken a születések száma. Ez és az adóhátralékok irtózó mérvű szaporodása bizonyítja Arad lakosságának elszegényedését. Alapjául szolgál ennek a ténynek a város ipari és kereskedelmi fejlődésének teljes stagnálása.

Ékesszólóan bizonyítják ezt a nyilvántartási hivatal legújabb adatai is. Kitént, hogy míg Arad lakossága 1890 től 1900-ig 45 ezerrel 56 ezerre emelkedett, tehát 11 ezer lélek volt a szaporulat, addig 1900 től 1908-ig alig kétezer lélekkel lakja több e várost. A hozzávetőleges számítás szerint ugyanis Arad lakosságának a száma alig valamivel több, mint 58 ezer.

Ebből a kátyuból csak a gyárpar fellendülése segítheti ki a várost, amely többé nem gyakorol vonzó erőt a vidék népességére, amely munkaalkalom hiányában nem költözik a városba.

TORVENYKEZÉS.

§ Megvádolt minorita lelkész. *Andrássy Dezső*, volt aradi, jelenleg szegedi felsővárosi minorita szerzetes ez év április 24-én a tempiomi szószékről közölte híveivel, hogy ővegy *Bakacsi János*ét kirekesztette a Mária-egyesületből s hozzátette azt is, hogy „*kirostdáltam a tiszta buzát a konkolytól*.” *Bakacsi János*ét bántotta ez a nyilvános megfanyítás s különösen az, hogy a szószékről „*konkoly*nek” nevezék. Az bizonyos, hogy a konkolynek nincs annyi becsülete, mint a tiszta buzának. Följelentette hát a szerzetest rágalmaság miatt. A járásbírság fölmentette *Andrássy Dezső*t a rá

galmaság vétsége alól. Kimondotta, hogy a papnak van joga egyházi fenytéket alkalmazni, az pedig, hogy *Bakacsi*ét kirekesztette a Mária-egyesületből, mint egyházi fenyték még nem képes olyan tény, amely őt a kösmegvesésnek tenné. Az sem sértő, hogy *Andrássy* ezt az egyházi fenytéket nyilvánosan közölte a hívekkel. Különben is az egész ügy a benső hitéletre tartozik s mint ilyen a polgári becsületet egyáltalában nem érinti. A fölmentő ítőletet a szegedi királyi törvényszék most jóváhagyta s így az jogerős.

A Laendler-ügy a közgyűlés előtt.

Beadvány a városi tanácshoz.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 10.

Tudvalévő, hogy a városi közgyűlés holnap foglalkozik a többször emlegetett *Laendler*-ügygyel. Ezen a közgyűlésen fölolvassák a gősfűrészt építtető *Urmánczy János*nak a mai napon a városi tanácshoz intézett ama beadványát, amelyben abszolút teljesíthetlenségnek mondja a városasszályozó bizottság föltételeit.

A beadvány lényege a következő:

Az építészeti bizottság 15 pontba foglalta össze azokat a kikötéseket, melyek mellett a gőzfűrészt új felépítésre az engedélyt megadja. Ezek közül tízet, bármily terhesek is azok, elfogad a cég, öt pont ellen azonban beadvánnyal él és kéri azok megváltoztatását.

Az első kikötés az, hogy a mostani terv szerint farácsos tartókkal tervezett szövelősséket a bizottság vagy vas szerkezetre vagy vasbetonra akarja megváltoztatni. Ezek közül egyiket sem építheti meg a cég, mert azok 20—30.000 korona többkiadás mellett nem felelnek meg a célnak. A fűrészcarnokok mindenütt úgy épülnek, hogy azok kívülről befelé tűlmentes fedélborítást kapnak, azonban az egész fedélszerkezeten oly könnyűnek és könnyen elvethetőnek kell lenni, hogy tűz esetén az 1—2 óra alatt elégye magától behulljon a körülhatároló falak közé. Ezzel szemben ha a vas szerkezet kigyullad, meggyőrből és veszéllyel fenyegeti még a környező épületeket is. Vasbetont pedig azért nem csinálhat a cég, mert ilyen még egyáltalában nem épült és a békéscsabai vasúti felújító példája még az ezzel való kísérletétől is elrettent.

A második sérelmes pont az, hogy a földtől párhuzamosan 48 méter mélységben egy kerítést kívánnak. Ez a telekből cirka 5000 kvadrátmétert eldarabolna s azonkívül megnehezíti a fűrésztől a hosszú fák kihúzását.

Sérelmes az a kívánság is, hogy a föld felé vas kerítést ír elő. Ez költségdöböl oka, mert a tűz lokalizálását is megnehezíti, mert mint a legutóbbi tüzest is mutatta, a kerítés mellett a tüzet bárholnan könnyű megátadni.

Kívánta a bizottság még a portásház tűlmentes készítését is, holott ez lakás céljára egyáltalán nem szolgál.

Sérelmes az is, hogy az új fűrészpületet, mert az négy méterrel jóval kisebb, mint a régi, nem engedélyezik a régi nagyságban, hanem négy méterrel kisebb nagyságban, vagy pedig hátrafelé kívánják építtetni. Ez lényegesen többköltséget okoz s emellett a géphez való hozzáférhetőséget is megakadályozza.

Kéri a cég az akadályok elhárítását, mert különben a telep egy évi szünetet szenved. Hogy pedig ez a szünetelés a várost, a közönséget és az alkalmazottakat milyen jó védelmekről fosztja meg, azt a következő kimutatás tárja fel:

A cég fizet községi adóban évente 3000 koronát, állami adóban évente 4000 koronát, partvámokban 3000 koronát, kövezetvámokban 12.000 koronát, 20 tisztviselő adójában 2000 koronát, betegsegélyező pénztári járulékként 8000 koronát. Az átlag foglalkoztatott 300 munkásnak évente fizet 240.000 koronát, tisztviselőinek 64.000 koronát, az ACSEV-nek fuvarokért 101.000 koronát, a MÁV-nak 178.000 koronát, helybeli kereskedőknek beszerzési árúért 20.000 koronát.

HIREK.

Bernhardt Sarah — Sardouról.

Az elhunyt drámaíró szokásai.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 10.

A „színműírás atyamesteréről” — ahogy a most elhunyt *Sardou*t Franciaországban nevezték — hosszú és kegyetlenneljes méltatásokban emlékeznek most meg a francia hírlapok. A párisi *Temps* többek között *Bernhardt Sarah* nak, a nagy művésznőnek nyilatkozatát közli, amely arról szól, hogyan ügyelt fel a nagy drámaíró darabjainak próbáira.

— Azt beszélik *Sardouról* — mondta a nagy tragika, aki az elhunyt drámaíróval sokszor érintkezett, — hogy igen tartózkodó ember volt. Ez őt éppen ellenkezőleg közlékenynek, barátságos, kedélyes embernek ismertem. A tűzoltók, a gépészek, a statiszták — mind publikum voltak neki. Ebben a tekintetben ő az idősebb *Dumas* iskolájából való volt. Ideges volt, de a mellett türelmes és mindenben körültekintő. Leült a székekre, melyeket darabjai előadásánál használtak, kipróbálta a színpad ajtajait, megvalóította a berendezéseit, tanulmányozta a perspektívát, felment a legmagasabb karzatra, hogy meggyőződjék, vajon a nézők onnan is hallják és látják a játszókat, valósággal végigsírt, nevette szerepeit és mindezt sok próbán át végigcsinálta.

— Kabátba és kendőbe burkolózva jött a színpadra. Odaadta kabátját a szolgának, de alighogy leült, átkozódott a hideg és a légmozgás miatt s visszahozatta kabátját. Ezalatt azonban nem vette le tekintetét a színpadról. Mikor már kifáradt a próbába, könnyű ebédet hozatott magának, amelyet mindig megosztott a színészekkel annak a bornak kíséretében, melyet az egykori portugál királytól kapott. Etközés közben pedig anekdotákat és történeteket beszélt az ő felálmulhatatlan kedvességével.

— Időjárás. A meteorológiai intézet jelentése szerint e hó 11-én az időjárás: hideg, havazás.

— A császár interjú elintézése. Berlinből táviratozzák: A német birodalmi gyűlés ma tárgyalta *Basserman* képviselőnek a híres császár interjú miatt bejelentett interpellációját. Szerinte a császári nyilatkozat kritikája úgy a belső, mint a külföldön lesújtó volt. Az ilyen események — úgy mond — b5 anyagot szolgáltatnak a köztársasági államforma melletti agitációnak. *Bülow* kancellár válaszában megismételte azt a védekezést, amelyvel az affért a császárral egyetemben el akarta simítani. O — úgy mond — le akarta vonni a konzekvenciákat, de ebben a nehéz helyzetben nem hagyhatta egyedül a császárt és mivel utódra még nem találtak, egyelőre megtartja állását. Különben neki biztos ígérete van, hogy a császár ezután az ő személyét nem fogja kihagyni az olyan ügyekből, mint amilyen a mostani volt. *Bülow* választát a birodalmi gyűlés tudomásul vette.

— *Korányi Frigyes dr.* — báró. Budapesti tudósítók jelentik, hogy a király *Korányi Frigyes dr.* egyetemi orvosprofesszornak és utódainak a bárói címet adományozta. Az adományozást a hivatalos lap egyik legközelebbi számában közli.

— *Olay Lajos* — karcagi közjegyző. Fővárosi tudósítók jelentése szerint a karcagi közjegyzőséget *Olay Lajos* fogja megkapni. 44 közjegyző, 80 közjegyző-helyettes, 84 ügyvéd, és 2 bíró pályázott. *Olay* 3 hónap óta bejegyzett tagja a budapesti közjegyzői kamarának.

— Az osztrák kormányválság. Bécsből táviratozzák: A kormányalakítás egyre nagyobb nehézségekbe ütközik. A szabad-elvű képviselőket nagyon elkedvetleníti

az, hogy *Binerth*, a kabinetalakítással megbízott miniszterelnök-jelölt, mind erősebben a keresztényszocialisták befolyása alatt áll.

— **Horváth Kornél dr. temetése.** A korán elhunyt aradi orvos és író, *Horváth Kornél dr.* iránt városszerte nagy részvét nyilvánult meg. Az aradi orvosgyesület és az országos orvosszövetség aradi fiókja ma délután rendkívül választmányi ülést tartott *Institoris István dr.* megyei főorvos elnöklésével s elhatározták, hogy a szordán délután 3 órakor végbemenő temetésen testületileg részvesznek. Egyben részvétliratot intéztek a gyászoló családnak. A sírnál *Prohászka László dr.* mond búcsúztató beszédet. A munkásbiztosító pénztár, amely ma szintén igazgatósági ülést tartott, ugyancsak átiratban fejezte ki a családnak részvétét. A pénztár nevében annak titkára, *Back Sándor* mond beszédet a gyászháznál a ravatal fölött. *Horváth* temetéséről a család és az orvosgyesületek gyászjelentést adtak ki.

— **Véres verekedés a bécsi egyetemen.** Bécsből táviratozzák: Az egyetemen ma ismét összeütközések voltak. A zsidó nemzeti diákok már korán reggel gyülekeztek, hogy elejét vegyék annak, hogy a német nemzetiek megakadályozzák őket az aulába való belépésben. A délelőtti folyamán a német nemzetiek megrohanták a korlátot, amelyet a zsidó nemzetiek megszállva tartottak és utóbbiakat visszaszorították. Verekedés keletkezett, amelynek folyamán több sebesülés is történt. A rendőrség közbelépett és szétválasztotta a verekedőket. A korlát egy része leszakadt.

— **Az abruzzói herceg házassága.** Rómából táviratozzák: Az abruzzói hercegnek *Elkins* amerikai szenátor leányával való házasságába *Viktor Emánuel* király már beleegyezett. A házasság nem lesz morganatikus, mert az amerikai misz teljesen az olasz királyi család rangját fogja kapni.

— **Kristóffy József nagybeteg.** Fővárosi tudósítónk táviratozza, hogy *Kristóffy József* el volt belügmintáster súlyos betegon fekszik *Andrássy* uti lakásán. *Kristóffy* vakbélgyulladászt kapott s ma délután kellett volna megoperálni, azonban a műtétet elhalasztották, mert állapota nagyon válságosra fordult. Estére már valamivel javult a helyzet s talán holnap megoperálják.

— **Megyebizottsági tagválasztás.** A vinalgjárás *Orczyfalva* községében ma volt az elhunyt *Ribárovits Traján* kalácsai jegyző, megyebizottsági tag helyett a megyebizottsági tagválasztás. Leadak összesen 167 szavazatot, ezekből esett *Capdebó Dezső dr.* vinalgjárású szülőbizóra 88, *Rabong Miklós* orczyfalvai földészre 79. Így *Capdebó dr.* lett a háralévő 2 évre az orczyfalvai kerület megyebizottsági tagja.

— **Általános sztrájk Fiumében.** Fiumei távirat jelenti: Reggel óta itt általános sztrájk van. 15 ezer ember hagyta abba a munkát. Délután 3 órakor a sztrájkolók népgyűlést tartottak az általános választói jog ügyében. A városban rendkívül nagy az izgalom. A katonaság készenlétben van, mert összeütközésektől tartanak.

Későbbi távirat jelenti: Valamennyi gyárban és ipartelepen szünetel a munka. Déután 4 órakor a Danubiusz gyár és a torpedó-gyár munkásai is mind abbahagyták a munkát. A tüntető tömeg az utcakon elállotta a forgalmat és kényszerítette a kereskedőket, hogy üzleteiket bezárják.

— **Havazás országszerte.** Aradon és Arad megyében tegnap és sok helyütt ma is erősen havazott. Emiatt a vonatok nagy késésekkel érkeztek és indultak. Havazást jelentenek még Szekszárdról, Segesvárról, Szegedről, Makóról, Kalocsáról, Temesvárról. Erős hófúvás volt észlelhető ma a budapest—aradi vasúti vonal mentén.

— **Halálozás.** *Pellák Gyula*, az aradi kereskedő-életnek ismert tagja, akinek hosszú időn át virágzó gépüzlete volt Aradon, ma reggel, *Eötvös* utcai lakásán meghalt.

— **Kettészakadt vonat.** Fiuméből táviratozzák: Ma délután a bukari és fiumei állomások között egy tehervonat két részre szakadt. Az egyik elvált vonatrész a lejtős pályán beleszaladt a vonat másik részébe. Az összeütközés következtében 5 kocsi kisiklott. Egy vonatfékező meghalt, kettő súlyosan megsérült.

— **Ongyilkos szerkesztő.** *Prágából* jelenti: A *Bohémia* szerkesztője, *Kate Herman* ma délelőtt a *Károly-hídról* a *Moldvába* vetette magát. A szerkesztőt, aki 30 esztendő óta van a lapnál, a cseh földözés kergette halálba.

— **Halálos párbaj.** *Newyorki* távirat jelenti, hogy *Carnackot*, az Egyesült Államok volt szenátorát párbajban agyonlőtték.

— **Az aggastyán házassága.** Makóról jelenti: *Lelén Tópar István* jómódú földművesgárda 73 éves korában megházasodott és e miatt családjával folytonos viszálykodásban volt. E felett való elkeseredésében ma felakasztotta magát.

— **Az elutasított kérés.** *Lippáról* írják: *Joneszku János* lakásába az éjjel belőttek. *Joneszku*nak semmi baja sem történt, de a vele egy szobában alvó leánya halálosan megsebesült. Sok gyanúok alapján a csendőrség letartóztatotta *Sokács Péter* parasztlégényt, kit a leány csak pár nap előtt kikoszorozott. A legényről megtalálták a revolvért is, melyből a golyó hiányzott.

— **Szabó-féle pármal ibolya-szappan** a szappanok ideálja. Rendkívül kellemes, lágy habzása, finom ibolya illata s bőrpuhító hatása olyan, hogy egyetlen külföldi szappan sem versenyezhet vele. Készíti: *Szabó Béla* pipere szappangyáros Miskolcon. Darabja 80 fillérért kapható minden gyógyszerárban s jobb divatáru kereskedésben. Főraktár Aradon *Vojtek és Weiss* drogériájában. 3121

— **Biztos gyógyhatás.** Mindazok, kik rossz emésztés vagy székrekedés következtében felfúvásban, szorulásban, főtájásban, étvágyhiányban vagy egyéb bajokban szenvednek, a valódi „Moll-féle seidlitz porok” használata által biztos gyógyulást érnek el. Egy doboz ára 2 kor. Szétküldés naponta utánvétellel *Moll A.* gyógyszerész, es. és kir. udvari szállítótól Bécs, I. Tuchlauben 9. A vidéki gyógyszerárakban határozottan *Moll A.* készítménye az é gyári jelvényével és aláírásával kérendő.

— **Perzsa szőnyegek.** Perzsa-szőnyeg rak-táram Szabadsg tér 10. szám alatt megvált. *Schwarz Zsigmond.* 8192.

— **Likör aromák** kitűnő likőrök előállítására; — nászilag — *Vojtek és Weiss* nál. 191

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Amatőröknek. Felkérjük mindazon amatőr fényképezőket, akiknek valamely aktuális eseményről sikerült felvételeik vannak, sziveskedjenek azokat szerkesztőségünkbe beküldeni, az *Aradi Közlöny* képes nagy naptárában való reprodukálás céljából.

Összes vidéki levelezőinknek. Sziveskedjenek a községükben található mándennemű állami hivatalok hivatalnokainak névsorát lehetőleg rögtönösen

közölni velünk. Sziveskedjenek ezenkívül a községtőljáróság névsorát, az ottani pénzügyesetek tisztviselőit, egyesületek, kaszinók, szövetkezetek tisztikarát velünk közölni. A tanítók és lelkészek nevét, a postakézelt nevét, az iparvállalatok és tulajdonosaik felsorolását szintén sürgősen kérjük.

TARKASÁGOK.

(*As isten, az ember és a majom.*) Sokan hihetetlennek fogják találni, hogy a mindig melabus, örökké szomorú tekintetű most elhunyt *Horváth Kornél dr.* valaha humoros kijelentést tett volna. Pedig tett. Egyszer a Hungária kávéházban tudományos vitatkozás volt. Az ember származásáról folytattak eszmecsereket orvosok, tanárok s *Horváth*, aki tudományos meggyőződése alapján nyíltan hirdette, hogy *Isten nincs, hanem az ember a majom leszármazottja.*

— Pedig hiába is beazél a doktor ur — vette közbe egy tanár — mert bennünket az *Isten* teremtet.

— Igen, — felelte *Horváth dr.* — a biblia azt mondja, hogy az *Isten* saját képére teremtette az embert. Minthogy a természettudomány szerint az ember a majomtól származik, így hát az *Istennek* majom külseje van.

(*Egy gyáros tapasztalatai.*) Sokat beszélünk arról, hogy miért nem létesülhetnek Aradon gyárak, pedig a hatóság nagyon szeretne egy-két gyárat hozzánk átültetni. Hogy voltaképpen mi az oka ennek, azt kitűnően indokolta meg egy vidéki textilgyáros, aki Aradon is akart gyártelepet létesíteni, de azt utóbb *Temesvárott* állította fel, mert nálunk nem akarták neki elengedni a kövezetvámot. Arra a kérdésre, hogy miért sikerül *Temesvárott* az, amit Aradon nem lehet nyélbe ütni, így felelt egy aradi társaságban az illető gyáros:

— Azért, mert amikor a gyáralapítókka az aradi polgármester beszél, szivar van a szájában, a *temesvári* polgármesternek pedig ilyenkor *ceruza van a kezében.*

(*Udvarlás*) Ez a párbeszéd vasárnap délután hangzott el az aradi korzón, amikor tudvalevően „katonaság, népség” uralja a helyzetet. Csukafürer ur *Tóth* azt mondja a *Sári* szobalánynak:

— Naessád, drágám, győjjen velem egy pohár serre.

Amire *Sári* naessád szemérmesen ezt feleli:

— Nem lehet. A mamám azt mondta, hogy minden dolog sörrel kezdődik és tejjel végződik.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDES.

Ujaradi heti gabonavásár.

— Az *Aradi Közlöny* tudósítójától —

Uj-Arad, november 10.

Hogy az időjárás téli jellegzetes teljes legyen, hosszú pelyhekben lehullott az első hó, amely azonban nemsokára felolvadt, ám így is hasznára volt a szántóföldnek, mivel annak nedvességre már nagy szüksége volt.

A gabonárislet irányzata szilárdságából vesztett.

A mai placon elkelt:

800 mm. buza 11.40—11.80

800 mm. tengeri 6.10—6.20

— mm. rozs 8.80—

— mm. zab 7.10—

— mm. árpa 7.80—

A gabonárák 50 kilogrammonként koronában értendők.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

— Az Aradi Közlöny távirati tudósítása. —

Budapest, november 10.

Amerika 1-el magasabb. Szilárd. 10 ezer mm. 10 fillérrel magasabb.

Az árak 50 kilonként számítva:

	Déli sárlat	2 órai sárlat
Búza ápriliára . . .	12.71—12.72	12.67—12.68
Tengeri májusra . .	7.47—7.48	7.45—7.46
Ross ápriliára . . .	10.55—10.57	10.60—10.51
Zab ápriliára . . .	8.51—8.52	8.51—8.52
Búza 1909. októberre	10.81—10.82	10.79—10.80

Zárul 5 órakor:

Osmán hitelrészvény	654 50
Magyar hitelrészvény	788 50
Köszvény részvény	577.—

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Szerda, 1908. évi november hó 11-én:

B) bérlet.

B) bérlet.

Hunyadi Andor vendégfellépítővel:

Don Pietro Caruso.

Színmű 4 felvonásban. Irta: Roberto Braccó. Ford. Radó A.

SZEMÉLYEK:

Don Pietro	Hunyadi A.	Szomszédasszony	Lászi Btl
Margherita	H. Harmath J.	Portás	Nagy József
Fabrizio	Ditról Mór	Chianese	Keller I.

EZT KÖVETI:

Az édes otthon.

Francia bohózat 3 felv. Irta: Valabreque. Ford. Heltai J.

SZEMÉLYEK:

Boneváll Am. Várnay J.	Jeanna, neje	Kápolnai J.
Bonevállné Pollinusné	Henri Chauvel	Mártonfy R.
Julien Bertrant	Szendrey M.	Mártha
Lucie, neje	H. Körösy J.	Irma
André Taverny	Delli Lajos	Therése
		Szegedy J.

Készítés este 7 és fél órakor.

URÁNIA SZÍNHÁZ.

(Báró Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Közkíváncsra még három napig

Wilburn Wright repülőgépe. Szenzáció.

Műsor 1908. november hó 11-én szerdán:

1. Elvesztett kutyá. Bohózat. — 2. Gyermekek a szűn-
időben. Életkép. — 3. A kalandornő. Dráma. — 4. A
birkózó számára. Kacagató. — 5. Szeressük az állato-
kat. Életkép. — 6. Boszorkánymester és a pillangó. Lát-
ványosság. (Színes.) — 7. Hüvelyk Matyi. Mese. — 8.
Utazás Olaszországon keresztül. Látványosság. — 9. Wil-
burn Wright repülőgépe. Szenzáció.

Előadások: Este 6 órától 11 óráig.

Minden előadás alatt katonazenés játszik. — Önkéntes.

Az előadásokra bármikor be lehet menni.

Helyek: I. hely 1 korona, II. hely 80 fillér, III.
hely 60 fillér, IV. hely 40 fillér és V. hely 20 fillér

IDEGENEK ARADON.

— November 10 —

Fehér Kereszt szálloda. Kullman József utazó
Bécs. — Haller Mór utazó Bécs. — Wagner Ig-
nác utazó Budapest. — Zint Ede utazó Budapest.
— Kiss Jakab utazó Budapest. — Lantos Géza
utazó Budapest. — Baranyi Jenő plébános Nagy-
fővénys. — Deutsch Arthur dr. ügyvéd Temesvár.
— Erdstein Gyula kereskedő Budapest. — Kran-
szter Lajos kereskedő Bécs. — Leichtmann Miksa dr.
és neje törzsorvos Kassa. — Novek Béla üveg-
gyáros Zlatna. — Feller Arthur fényképész Szász-
város. — Eiber Sándor utazó Triest. — Hoch-
mann Zsigmond utazó Budapest. — Wajda Viktor
utazó Budapest. — Bereghy József utazó Budapest.
— Rahaián Joan pap Ikloda. — Komlós Leopold
utazó Budapest. — Waszky Rudolf utazó Budapest.
— German Frigyes utazó Budapest. — Maklány
Gyula utazó Budapest.

Központi szálloda. Sone József utazó Bécs. —
Bask Zsigmond utazó Bécs. — Winter János és
neje utazó Bécs. — Pollák Sándor ügynök Erdő-
hegy. — Winkler Jakab százados Déva. — Hollán-
der Sándor birtokos Csersző. — Kling Vilmos tanár
Budapest. — Vajda Ignác utazó Budapest. — Ven-
dancer Róbert utazó Budapest. — Ritter Vilmos
kereskedő Berek-Böszörmény. — Markovics Lajos
utazó Budapest. — Szabados József gyógyszerész
Pitvaros. — Frenzen Henrik kereskedő Timole, —

Weinberger Arnold kereskedő Sajóvárvány. — Wein-
berger Bernát kereskedő Sajóvárvány. — Schon
Lipót főellenőr Budapest. — Baka Imre főellenőr
Kassa. — Fodor Ferenc titkár Budapest. — Weisz
Mór igazgató Gyula. — Reiser Rde igazgató Gyula.
— Haloss Imre főpincér B. Csaba. — Herert Ber-
nát igazgató Budapest. — Kondor Lajos utazó
Budapest. — Glanz József utazó Budapest. —
Kohn Sándor kereskedő Oláhazentmiklós.

NYILTTER.

Limbbeck János és fia

első magy. kir. szah. órákperes-gyára és temetőrendező
intézetéből.

Arad, színház-épület. Városi és megyei telefon: 93.

Alulírottak fájdalomtól megtört szív-
vel tudatják a forrón szeretett és felejt-
hetetlen jó fiu, illetve unokaöcsés, unoka-
testvér, rokon és jóbarát

Dr. Horváth Kornél
orvosnak,

folyó évi november hó 9 én, esteli 10 óra-
kor, életének 87-ik évében, rövid szenvedé-
s után történt jobboldali szívdarálást.

A boldogult földi maradványai no-
vember hó 11-én délután 3 órakor fognak
Waltzer János-utca 10. számú házában a
róm. kath. szertartás szerint becsontatni és
a felső temetőben örök nyugalomra té-
tetni.

Az engesztelő szentmise a boldogult
lelki üdvéért november hó 13 én délelőtt
10 órakor fog a főt. Minorita atyák szent-
egyházában az egkek Urának bemutatni.

Áldás emlékére!

Arad, 1908. november 10 én. 3530

Horváth Henrik és neje szül. Joanovits Julia, szü-
lei. Özv. Mihályi Józsefné szül. Horváth Katalin,
Kocsis Agnes, Horváth Vincze, nagynénje és nagy-
bátyja. Székely Károly és neje szül. Mihályi Giza,
Mihályi Gyula és neje szül. Mihályi Margit, Koczor
János és neje szül. Tóth Ida, unokatestvérei.

Limbbeck János és fia

Első magy. kir. szah. órákperes-gyára és temetőrendező
intézetéből.

Arad, színház-épület. Városi és megyei telefon: 93.

Bonyhádi Kliegl Rezső a maga, egy
fiacskája Rezsőke, valamint az alulírottak
nevében is fájdalomtól szívvel tudja a
forrón szeretett és felejtethetetlen jó nő, il-
letve édesanya, meny, sógornő, testvér
és rokon

bonyhádi Kliegl Rezsőné
szül. Göttling Margit,

folyó évi november hó 9 én d. e. 11 óra-
kor életének 25 ik és boldog házasságának
5-ik évében, hosszas betegség után történt
gyászos elhunytát.

A boldogult földi maradványai folyó
hó 11 én d. e. 3 órakor fognak Rezsőné
u. c. 4. a. számú saját házában a róm.
kath. szertartás szerint becsontatni és
a felső temetőben örök nyugalomra té-
tetni.

Az engesztelő szentmise áldozat pe-
dig folyó hó 12 én d. e. 9 órakor fog a
főt. Minorita atyák templomában a Min-
d. mhatónak bemutatni.

Béke poraira!

Arad, 1908. november 9 én.

Özv. Kliegl Ottóné, anyósa. Kliegl Ludmilla férj.
Eibensteiner Ferencné és Mária Honorata, sógor-
nők. Kliegl Nándor, Kliegl Zsigmond sógorok. Hack
Frigyesné szül. Marschall Terézia és Hack Frigyes
nevelő szülők. Özv. Göttling Józsefné szül. Marschall
Anna, édes anyja. Göttling Károly és neje, Göttling
Anna, Göttling Ilona férjzett Schleifer Antalné,
Göttling Katica, testvérek. Schleifer Antal, sógora.
Marschall András és neje, Özv. Marschall Lajosné,
Vollák József és neje, Szemerjay Lajos és neje,
Vanitsék Augusztá, Vanitsék Berta, nagynénje és
nagybátyja, számos rokon és jó ismerőse. 3529

Diamant Ferenc

villanyvilágítás, telefon és csengő berendezés

Atzél Péter utca 2.,

a miután főbejárattal szemben, le-
has-advárban.

Csillárok és lámpák

gáz- és villanyra.

Az aradi gásgyárban leegesztett

valódi Auerék raktára.

(Drbja 60 fill.)

Vegyeslámpák, izzólámpák, villany-
lámpák, izzólámpák, izzólámpák, izzólámpák,
anyagok legjobban minőségben, legolcsó-
ban kaphatók. 3529

Értesitem a n. 6. közönséget, hogy
kapunk mindenféle fajta halat, és pedig 1
kg. 35 krajcárért felül, továbbá értesí-
tem, hogy berendeztem üzletem nagyon
finom petróleummal, 12 krajcár 1 liter,
azonkívül alágyujtó, a mivel nagyon ha-
mar lehet tüzet gyújtani, 5 krajcár-
ért és 10 krajcárért kapható. Továbbá min-
den nap kösér friss tormás virsli és kö-
sér főlvágott, fűszer és tűzifa kapható.
Minden vendéknek a tölem vásárolt tárgya-
kat szívesen hazaszállítom. — Becses part-
fogást kérve, tisztelettel 2574

Breger J. Arad,

Szabadság-tér 4. sz., 13 vértanu
szoborral szemben. — Arad és megyei te-
lefon szám 616. — Szombaton nappal
szárvá, este nyitva.

150.000
korona vagyonnal

bíró hajadon, földbirtokos leánya,
21 éves, férjet keres. Azonki-
vül még több száz vagyonos
parthie előjegyzésben, úgy hogy
minden igénynek bármikor meg-
felelhetünk. Forduljon minden há-
zasulandó Schlesinger céghez,
Berlin 18. 2498

1504—1908. sz.

Arverési hirdetmény.

Alulírott kiküldött végrehajtó
az 1881. évi LX. t. cikk 102. §-a
értelmében ezennel közhírré teszi,
hogy az aradi kir. járásbíró
1908. V. 661/11. számú végzése ál-
tal Kovácsné házasi járási tkptár vég-
rehajtató javára 1200 korona tőke
és járuléka erejéig elrendelt biz-
tosítási végrehajtás alkalmával
bíróilag le- és felül foglalt és 8600
koronára becsült cselekvő követe-
lésből álló ingóságok nyilvános ár-
verés útján eladtnak.

Mely árverésnek a helyszínén,
vagyis Aradon, Igazságügyi palota
48. sz. szoba leendő eszközölésére
1908. évi november hó 17-ik napjának
d. u. 3 órája határidőül kitűzetik
és ahhoz a venni szándékozók
ezennel oly megjegyzéssel hivat-
nak meg, hogy az érintett ingó-
ságok ezen árverésen az 1881. évi
LX. t. cz. 107. §-a értelmében a
legtöbbet ígérőnek becsáron alul is
eladatni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vé-
telára az 1881. évi LX. t. cikk
108. §-ában megállapított feltételek
szerint lesz kifizetendő.

Kelt Aradon, 1908. évi novem-
ber hó 1. napján.

Török Dénes,
bíróági végrehajtó.

3524

CSALÓ-

dik az, aki azt hiszi, hogy a csunya és rossz karban levő fogakat nem lehet **hófehérre** tisztítani, mert egy kísérlet mindenkit meggyőzhet arról, hogy a törvényileg védett és szabadalmazott

Nádler-féle „Hófehér“

fogtisztító-szer még a legelhanyagoltabb fogat és annak feketeségét vagy sárgaságát a leg-rövidebb időn belül is **hófehérre tisztítja.**

Az egészségre nem ártalmas,

mert a „Hófehér“ fogtisztítószer tisztán növény nedvekből vegyi uton van összeállítva. Egy üvegecske ára, mely 1—2 évre elegendő csak

1 korona 50 fillér.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan eszközöl a feltaláló és készítő:

Nádler Lajos

2544

Arad, Andrassy-tér 20.

Főraktár: Vojtek és Weisz drogueria.

A legmaradandóbb és legszebb karácsonyi ajándék

egy művésziiesen készített életnagyságu fénykép, feketébe vagy modern Sepia színben. Aquerell, olajfestmény minden kis kép után.

Továbbá művésziiesen összeállított családi csoportok és Tableuxok, stb.

Szolid árak!

A karácsonyi megrendeléseket minél előbb az időszerű elkészítés végett kéri

KOSSAK JÓZSEF

3470

cs. és kir. udv. és kam. fényképész

Arad, Weitzer János-utca 3. szám.

Árverési hirdetmény.

Ezennel közzhírré tételük, hogy az aradi járásbíróság 1908. V. 2898/4. számú végzése folytán Handels Actien-Gesellschaft bécsi cég javára Gásza Béláné ellen annak Kossuth-utca 3. szám alatti üzletében 1908. november 12-én reggel 8 órakor a lefoglalt 1391 K. 17 f. becsértékű rőfös-, rövid- és divat-árak, valamint üzleti berendezési tárgyak bírói árverésen a legtöbbet ígérőnek készpénzfizetés mellett el fognak adni. 3525

ELSŐ DÉLMAGYARORSZÁGI

ÜVEGCSISZOLÓ-, MŰVEGEZŐ- ÉS TÜKÖRGYÁR

ARADON, V. PÉCSKA-UT 17.

TELEFON 525.

TELEFON 525.

1908. október 21-én szerdán megkezdte üzemét.

Elvállalja: Csiszolt és sima tükrök, rézbe-foglalt és egyéb művegezesek, modern kirakat berendezések, edzett üvegtáblák, velencei tükrök stb. gyors és jutányos elkészítését. Régi tükrök új fencsorozása mérsékelt árak mellett.

3344

DEPILLOR

HAJVESZTŐ.

E csodahatású szerrel minden oly helyről, a hol a hajnöves alkalmatlan, mint arc, nyak, kezek, azt egy pár perc alatt minden fájdalom nélkül eltávolítja. Ára utasítással 1 korona.

Tyúkszemétől

mindenki megszabadul

a Hajós-féle ANAGALLIN használata által. Nem piszkít, nem ragadós, kezelése igen egyszerű.

Ára utasítással 70 fillér.

Ovakodjunk az utánzatoktól. Csak olyan készítményt tessék elfogadni, ahol „Anagallin“ szó látható.

Poloskák

kiirtására legjobb szer a

Phenolsav.

Még a petéket is kiirtja, a bútorokat nem támadja meg.

Ára egy üvegnek 70 fillér.

Ideális, legjobb, legtartósabb amerikai

Gummi-óvszer

= NEVER. =

6 darab egy eredeti fémdobozban 2 korona.

A fenti szerek kaphatók az egyedüli készítőnél:

Hajós Árpád

gyógyszertárában

241

Arad, Andrassy-tér 22. sz., a megyeházzal szemben.

APRO HIRDETÉSEK.

A kinek

ismeretség híján

háztartásra,
nevelésre,
üzletvitelre,
könyvtárra,
segédre,
lapára,
gazdatisztra,
kulcsárra,
vinczellőre,
terítésre.kulcsárra,
gazdatisztra,
szakácsnőre,
szobaleányra,
házi- vagy
irodászolgára,
pénzbeszedőre,
házmesterre,
stb.-re
van szüksége.

Aki

bérbeadni kíván

szobát,
házat,
vagy irodát,
stb.kocsi,
lovat,
halasztat,
telket,

Aki

eladni kíván

butort,
szőnyeget,
kötőt,
gyümölcsöt,
gabonát,üzletet,
műhelyt,
lakást stb.;
vagy

Aki

szükségét vétel vagy bérbevételei céljából keresi;

Aki

amely állást betölteni kíván: legbiztosabb ár elvén, ha az

"ARADI KÖZLÖNY"

kiseb hirdetés

rovatait használja.

12000 koronával bíró

fess, gyermektelen, 42 éves özvegy
urind férjhez menne oly uriember-
hez, kinél jelene és jövője bizto-
sítva volna. Csak komoly ajánla-
tok fogadtnak el, kizárva névte-
len levelek. Czim „Boldog jövő 42”
Postrestante, Arad főposta. 3526

Vidéki

jó forgalmu városban egy huszon-
öt év óta fennálló vaskereskedés
eladó. Cim a kiadóhivatalban. 3532

Szeli őzpár

bak és suta, 1½ évesek, eladó.
Megkereséseket „Vadaskert” alatt
a kiadóhivatal továbbítja. 3428

Egy teljesen jó karban lévő

korcsmaberendezés és egy féderes
kocsi eladó. Czim a kiadóhivatal-
ban. 3508

Veszek könyvtárakat,

egyes könyveket és hangjegyeket
legmagasabb árakon. 80,000 köte-
tes kölcsönkönyvtár és zenemű-
kölcsonzó intézet. Telefon 385. sz.
Kerpel Izó könyv- és papirkeres-
kedése, Aradon. Ugyanott tanuló
felvétetik. 3161

Eladó

Boczkó-utca 10. számú emeletes
bérház, jó jövedelmező forgalmas
utcában, amortizációs kölcsönrel
átvehető. Előnyös feltételek mel-
let azonnal eladó. Müller Ferenc
tulajdonos.

DELICE

Minden hirdetés felesleges, a dohányzó
egyszer veszi és többé mást nem szívhát.

311

SZIVARKAPAPIR ES SZIVARKAHÜVELY.

Vesünk könyvtárakat,

egyes könyveket legmagasabb ára-
kon. Ingusz I és Fia könyvkeres-
kedése Arad, Weitzer János-utca.
Telefon Arad és Temesmegyei 517.

201

Irnok

kerestetik, ki a jegyzői
teendőiben jártas, alulirotnál

azonnal

alkalmazást nyerhet.

Havi 50 korona fizetés,
ágyemű és mosáson kívül tel-
jes ellátás és szorgalmához
képest mellékjövedelemben is
részesül.Jószáshely, 1908. novem-
ber 9.

Karátsonyi,

3513

körjegyző.

32737—1908. sz.

Hirdetmény.

A közadók kezeléséről szóló
1883. évi XLIV. t.-cz. 36. §-a ér-
telmében közhírré tesszük, hogy
az 1908. évre kivetett adók fő-
könyvi előírása befejeztetett. Fel-
hívjuk tehát az adózó közönséget,
hogy adókönyvecskéjük átvétele,
illetve meglevő adókönyvecskéjük-
nek a kivetett adókkal való ki-
egészíthetése végett 8 nap alatt a
városi adóügyi osztálynál annál
inkább jelentkezzenek, mert iga-
zolatlan mulasztás esetén 2—10
koronáig terjedhető pénzbírsággal
lesznek büntetendők.

Arad, 1908. évi november hó 6.

A városi tanács.

Könyvkötészetünkben

egy ügyes fia
tanulónak

3 korona kezdőfizetéssel

felvétetik.

Bővebbet a kiadóhivatalban

Értesítés!

Értesitem a n. é. közönséget, hogy Aradon, a Salacz-
utca 3. szám alatt levő Emke kávéházat (volt „Kis-
pipa” helyiség) átvettem s azt

Velence kávéház

elnevezés alatt személyesen tovább vezetem.

Az ünnepélyes megnyitás Erdélyi Tóni és fia zenekara közreműködése
mellett október hó 25-én, vasárnap lesz.A kávéház a legkényelmesebben van berendezve, úgy, hogy családoknak
a legkellemesebb szórakozási helye lesz. Azonkívül külön szeparék is állanak
t. vendégeim rendelkezésére.Kávéházamban mindenkor a legkifinomított italok és hideg ételek a
legutányosabb árt kaphatók. Minden nap eligáyszono.Amidőn a n. é. közönséget a legfigyelmesebb kiszolgálásról biztosítom,
kérem jóindulatú pártfogásukat.

Szolgálatkész tisztelettel

Verhovay Miklós,

a „Velence” kávéház tulajdonosa.

3373

27.253—1908. jg. szám.

Versenytagyalási hirdetmény.

Az aradi m. kir. járságigazgatóság Kövegy községben
építendő 2 tantermes iskola, 1 tanítói lakás és melléképületei-
nek felépítési összes munkáira Aradon, a járságigazgatóság hi-
vatalos helyiségében 1908. évi december hó 3-án délelőtt 10
órákor nyilvános versenytagyalást fog tartani.Ajánlatok az összes munkákra együttesen teendők és az
ajánlatban az ajánlati végösszeg számokkal és betűkkel ki-
írandó.

Előírányzati összeg 16.841 korona 72 fillér.

Az ajánlathoz az ajánlati összeg 5%-ának megfelelő bánat-
pénznek valamely állampénztárnál történt letételét igazoló pénz-
tári nyugta csatolandó.Az ajánlathoz készpénzt vagy értékpapírt csatolni nem
szabad.Az egy koronás bélyeggel ellátott, borítékba zárt és kel-
lőleg lepecsételt ajánlatban ajánlattevő köteles kijelenteni, hogy
a tervezetet, költségvetést, vállalati általános és részletes fel-
tételket, valamint a helyi viszonyokat ismeri és magát azok-
nak aláveti.A lepecsételt és sértetlen boríték a következő felirással
látandó el: „Ajánlat a Kövegy községben építendő 2 tanter-
mes és egy tanítói lakásból álló iskola és melléképületeinek
felépítési összes munkáira.”Jogosult versenyezni óhajtok felhivatnak, hogy kellőleg
felszerelt ajánlataikat legkésőbb folyó évi december hó 3-ik
napján délelőtt 10 óráig a fentnevezett hivatalhoz nyujtsák be,
a hol a beérkezett ajánlatok a 10 óra letelte után fel fognak
bontatni.Fenti kikötéseknek meg nem felelő, táviratilag tett, vagy
elkésve érkezett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.Az aradi m. kir. járságigazgatóság a beérkezett ajánlatok
közül szabadon választ, s fenntartja a jogot esetleg az összes
ajánlatokat mellőzni.A vonatkozó tervművelet, szerződés tervezet, valamint a
vállalati általános és részletes feltételek az aradi m. kir. járság-
igazgatóságnál a rendes hivatalos órák alatt betekintheők.

Arad, 1908. évi november hó 5-én.

M. kir. államjárásigazgatóság.

3520

(Utánnymás nem díjazatik.)